

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ

«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

05 Соціальні та поведінкові науки

051 «Економіка»

«Міжнародна економіка»

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**на тему «Трансформація діяльності виробників аграрної продукції в
Україні в контексті експансії ринку Європейського Союзу»**

здобувача Кіндзерського Назара Романовича

(підпис)

Науковий керівник: к.е.н., доцент, Гончарова А. О.

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

В.о. завідувача кафедри: д.е.н, доц. Федірко О.А.

(підпис)

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ**

**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
05 Соціальні та поведінкові науки
051 Економіка
Міжнародна економіка**

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Столярчук Я.М.

_____ Федірко О.А.

«___» _____ 20__ р.

«___» _____ 20__ р.

**ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
здобувачу вищої освіти *Кіндзерському Назару романовичу***

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Трансформація діяльності виробників аграрної продукції в Україні в контексті експансії ринку Європейського Союзу»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «__» _____ 20__ р. № _____

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах _____

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретичні засади дослідження зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств
<i>(термін подання – до 10 березня)</i>	
Розділ 2	Аналіз діяльності аграрних підприємств в контексті експансії ринку європейського союзу
<i>(термін подання – до 10 травня)</i>	

Об'єкт дослідження:	Виробники аграрної продукції в Україні, їхні технології та підходи до виробництва, а також механізми підтримки держави
Предмет дослідження:	Процес трансформації діяльності виробників аграрної продукції в Україні в контексті європейської інтеграції та експансії на ринку Європейського Союзу.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Вивчення процесу трансформації діяльності виробників аграрної продукції в Україні в контексті європейської інтеграції та експансії на ринку Європейського Союзу, а також визначення факторів, що

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	1.1. Сутність та структура діяльності аграрних підприємств в умовах Євроінтеграції 1.2. Систематизація підходів та індикатори експансії аграрних підприємств на ринок Європейського союзу 1.3. Методи дослідження та оцінки впливу інституційних змін на ефективність зовнішньоекономічної діяльності аграрного підприємства
У розділі 2	2.1. Аналіз трансформації зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств України 2.2. Оцінка результативності зовнішньоекономічній діяльності аграрних підприємств України 2.3. Проблеми та напрями удосконалення інституційного механізму посилення експортного потенціалу вітчизняних аграрних підприємств України

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

Гончарова А. О.
(ініціали, прізвище)
«14» лютого 2023 р.

Завдання одержав студент

(підпис)

Кіндзерський Н.Р.
(ініціали, прізвище)
«14» лютого 2023 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 58 сторінок, 2 таблиці, 7 рисунків, список використаних джерел з 53 найменувань, 1 додаток.

«Трансформація діяльності виробників аграрної продукції в Україні в контексті експансії ринку Європейського Союзу»

(назва кваліфікаційної бакалаврської роботи)

Об'єктом дослідження є виробники аграрної продукції в Україні, їхні технології та підходи до виробництва, а також механізми підтримки держави.

Предметом дослідження є процес трансформації діяльності виробників аграрної продукції в Україні в контексті європейської інтеграції та експансії на ринку Європейського Союзу.

Метою дипломної роботи є вивчення процесу трансформації діяльності виробників аграрної продукції в Україні в контексті європейської інтеграції та експансії на ринку Європейського Союзу, а також визначення факторів, що впливають на цей процес та розробка рекомендацій щодо подальшого розвитку сільського господарства України.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- визначити сутність та структура діяльності аграрних підприємств в умовах Євроінтеграції;
- провести систематизацію підходів та індикатори експансії аграрних підприємств на ринок Європейського союзу;
- визначити методи дослідження та оцінки впливу інституційних змін на ефективність зовнішньоекономічної діяльності аграрного підприємства;
- провести аналіз трансформації зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств України;
- оцінити результативність зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств України;
- визначити проблеми та напрями удосконалення інституційного механізму посилення експортного потенціалу вітчизняних аграрних підприємств.

Методологія наукового дослідження представлена передусім системним методом, методами аналізу та синтезу, дедукції та індукції, а також рядом інших методів для дослідження даної теми.

Практичне значення отриманих результатів. Дане дослідження спрямоване на виявлення та удосконалення основних сучасних конкурентних стратегій аграрних підприємств України на ринку Європейського Союзу. Це дослідження не лише допомагає розібратися в принципах функціонування глобального аграрного ринку, але також дозволяє докладніше розглянути поточний стан і перспективи його розвитку.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: аграрна продукція, експортний потенціал, зовнішньоекономічна діяльність, конкурентна стратегія, трансформація, COVID-19.

Відгук

на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Кіндзерського Назара Романовича

(прізвище, ініціали)

на тему «Трансформація діяльності виробників аграрної продукції в Україні в
контексті експансії ринку Європейського Союзу»

(назва теми)

1. Актуальність теми: Сучасні світові ринки характеризуються високим рівнем конкуренції, тому компанії, які прагнуть бути конкурентоздатними, повинні приймати активні та зважені маркетингові рішення, включаючи цінову політику. Тому, необхідно постійно адаптуватися до змін у зовнішньоекономічній сфері, щоб забезпечити успішну діяльність компаній та підвищити конкурентоспроможність держави на міжнародному рівні.
2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: автором було розглянуто сутність та структура діяльності аграрних підприємств в умовах Євроінтеграції та методи дослідження та оцінки впливу інституційних змін на ефективність зовнішньоекономічної діяльності аграрного підприємства.
3. Наявність самостійних розробок автора: заслуговує на дослідження оцінка результативності зовнішньоекономічній діяльності аграрних підприємств України та аналіз трансформації зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств України.
4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: цінність висновків полягає в дослідженні проблем та напрямків удосконалення інституційного механізму посилення експортного потенціалу вітчизняних аграрних підприємств України.
5. Наявність недоліків: робота містить незначні недоліки.
6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: бакалаврська дипломна робота виконана своєчасно, й у відповідності до усіх вимог, рекомендується до захисту в ДЕК та має високий рівень, 34 балів.

Науковий керівник: доцент кафедри європейської економіки і бізнесу, доцент,
к.е.н. Гончарова А. О.

(посада, учене звання, науковий ступінь)

(підпис) (прізвище, ініціали)

“ ”

20__ р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1.....	6
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	6
1.1. Сутність та структура діяльності аграрних підприємств в умовах Євроінтеграції.....	6
1.2. Систематизація підходів та індикатори експансії аграрних підприємств на ринок Європейського союзу	12
1.3. Методи дослідження та оцінки впливу інституційних змін на ефективність зовнішньоекономічної діяльності аграрного підприємства	18
Висновки до 1 розділу	22
РОЗДІЛ 2.....	24
АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ЕКСПАНСІЇ РИНКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	24
2.1. Аналіз трансформації зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств України.....	24
2.2. Оцінка результативності зовнішньоекономічній діяльності аграрних підприємств України	36
2.3. Проблеми та напрями удосконалення інституційного механізму посилення експортного потенціалу вітчизняних аграрних підприємств України	41
Висновки до 2 розділу	48
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ.....	56

ВСТУП

Кожна держава має виконувати зовнішньоекономічну діяльність, яка є важливою формою її функціонування. Ця діяльність сприяє підвищенню економічного становища держави, поліпшенню рівня життя населення та зміцненню конкурентоспроможності держави та її продукту на міжнародному рівні. Однак, через війну Росії проти України, зовнішня торгівля та валютні операції піддалися змінам.

У зв'язку з цим, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності повинні були оперативно переходити на нові правила в обслуговуванні діючих контрактів та уважно вивчати умови та ризики для укладання нових договорів. Ці зміни включали перехід від фіксованого курсу валют до ринкового, зменшення граничних строків розрахунків за контрактами та проведення платежів за критичний імпорт.

Сучасні світові ринки характеризуються високим рівнем конкуренції, тому компанії, які прагнуть бути конкурентоздатними, повинні приймати активні та зважені маркетингові рішення, включаючи цінову політику. Тому, необхідно постійно адаптуватися до змін у зовнішньоекономічній сфері, щоб забезпечити успішну діяльність компаній та підвищити конкурентоспроможність держави на міжнародному рівні.

З одного боку, Україна має великий потенціал у сільському господарстві, що дає можливість стати важливим гравцем на міжнародному ринку аграрної продукції. З іншого боку, приєднання України до Європейського Союзу вимагає від виробників аграрної продукції певної адаптації до європейських стандартів та вимог.

Крім того, експансія на європейський ринок може стати важливим стимулом для розвитку аграрного сектору в Україні, зокрема, за рахунок залучення інвестицій, впровадження сучасних технологій та підвищення якості продукції.

Однак, для досягнення успіху в цьому напрямку необхідно досконало розуміти вимоги та потреби європейського ринку, виявляти та враховувати

конкурентні переваги та недоліки виробництва, а також розробляти ефективні стратегії маркетингу та продажу.

Тому, дослідження трансформації діяльності виробників аграрної продукції в Україні в контексті європейської інтеграції є важливим та актуальним завданням, що може сприяти розвитку аграрного сектору в країні та забезпечити позитивний вплив на економіку загалом.

Предметом дослідження є процес трансформації діяльності виробників аграрної продукції в Україні в контексті європейської інтеграції та експансії на ринку Європейського Союзу.

Об'єктом дослідження є виробники аграрної продукції в Україні, їхні технології та підходи до виробництва, а також механізми підтримки держави.

Метою дипломної роботи є вивчення процесу трансформації діяльності виробників аграрної продукції в Україні в контексті європейської інтеграції та експансії на ринку Європейського Союзу, а також визначення факторів, що впливають на цей процес та розробка рекомендацій щодо подальшого розвитку сільського господарства України.

- визначити сутність та структура діяльності аграрних підприємств в умовах Євроінтеграції;
- провести систематизацію підходів та індикатори експансії аграрних підприємств на ринок Європейського союзу;
- визначити методи дослідження та оцінки впливу інституційних змін на ефективність зовнішньоекономічної діяльності аграрного підприємства;
- провести аналіз трансформації зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств України;
- оцінити результативність зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств України;
- визначити проблеми та напрями удосконалення інституційного механізму посилення експортного потенціалу вітчизняних аграрних підприємств

В роботі будуть використані такі методи дослідження, як аналіз статистичних даних, експертні опитування, порівняльний аналіз іноземного досвіду та аналіз законодавчої бази.

Інформаційна база роботи буде побудована на наукових джерелах, офіційних статистичних джерелах, публікаціях вітчизняних та зарубіжних авторів.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність та структура діяльності аграрних підприємств в умовах Євроінтеграції

Аналіз стану інституційного середовища, проведений у дослідженнях вітчизняних вчених, вказує на те, що національне інституційне середовище знаходиться у процесі формування.

Проте, проблема полягає в тому, що процес інституційної трансформації ще не завершений. Це означає, що економічна система перебуває на етапі переходу до сучасних ринкових відносин, а внутрішнє інституційне середовище потребує швидкої модернізації через набуття чинності Угодою про асоціацію України з ЄС.

Сутність діяльності аграрних підприємств полягає у вирощуванні сільськогосподарських культур, виробництві тваринницької продукції та її переробці, збуті продукції на ринку, забезпеченні підприємства необхідними ресурсами та контролюванні ефективності використання ресурсів. Умови євроінтеграції передбачають, що аграрні підприємства повинні дотримуватись європейських стандартів якості та безпеки продукції, а також вирішувати проблеми з охороною навколишнього середовища.

Для перехідних економік характерним є переважання неформальних норм та правил поведінки господарюючих суб'єктів над формальними. Це може створювати перешкоди для формування інституційного середовища ринкових відносин, тому важливо залучення державних інститутів та втручання держави, як основного суб'єкту інституційних змін в країні.

Підписання Угоди про асоціацію України з ЄС призвело до позитивних змін в інституційному середовищі сільськогосподарського підприємництва та зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Держава відіграє важливу роль у формуванні інституційного середовища підприємств, сприяючи розвитку ринкових відносин та забезпечуючи економічний розвиток країни. Однак, для забезпечення стабільності економічного середовища, необхідне належне функціонування формальних інститутів та ефективне виконання правил та норм поведінки господарюючих суб'єктів.

Тільки таким чином можна досягти успіху у створенні конкурентоздатних умов для розвитку економіки країни. На рис. 1.1 наведено складові інституційного середовища зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств.

Для того, щоб вивчити основні інституції зовнішньоекономічної діяльності та їх взаємодію з іншими інститутами, слід розпочати дослідження зі стратегічного рівня, на якому діють основні чинники, що визначають механізми формування стратегії виходу на зовнішні ринки.

Сучасні методології порівняльної кількісної оцінки якості функціонування інститутів дозволяють вивчати їх відносний рівень розвитку в різних країнах. Існує низка міжнародних індексів та рейтингів, які періодично оновлюються та відображають певні національні інституціональні аспекти, такі як рівень інвестиційних та підприємницьких ризиків, економічні та політичні свободи, рівень корупції та інші. Ці оцінки дозволяють зрозуміти, які інституційні перешкоди можуть бути на шляху до успішної зовнішньоекономічної діяльності та як їх можна подолати.

Оцінки про які йдеться, публікуються численними міжнародними організаціями, такими як Організація економічного співробітництва та розвитку, Світовий банк, ЮНКТАД, а також незалежними дослідницькими центрами, громадськими організаціями, приватними консалтинговими компаніями та рейтинговими агентствами.

Ці оцінки дозволяють визначати рівень розвитку інститутів у різних країнах, включаючи такі показники, як інвестиційні та підприємницькі ризики, економічні та політичні свободи, рівень корупції тощо.

інститут ринку і ринкового ціноутворення	• охоплює процеси формування цін на сільськогосподарську продукцію та продовольство на внутрішньому та зовнішніх ринках на основі взаємодії попиту та пропозиції; □
інститут технічного регулювання, сертифікації, безпеки і якості продукції	• формує систему основних вимог, заходів та інструментів у сфері забезпечення якості і безпечності продуктів харчування, регулювання діяльності операторів аграрного ринку, інспекційних заходів, об'єктів регулювання для цілей імпорту, експорту та реекспорту;
інститут державної аграрної політики та заходів підтримки товаровиробників	• створенні та реалізації ефективної системи механізмів, заходів, інструментів державної підтримки товаровиробників шляхом фінансування, митного і тарифного регулювання, розвитку галузей сільського господарства, цінового регулювання; □
інститут інфраструктури аграрного та продовольчого ринку	• Дає змогу створювати та підтримувати функціонування системи логістики і ринкової інфраструктури, механізми регулювання діяльності ринкових посередників;
інститут методів і інструментів стратегічного планування	• методичні засади формування і реалізації стратегії зовнішньоекономічної діяльності, розробки стратегічних карт, методів і методик оцінки експортного потенціалу підприємства, ризиків і загроз;
інститут інформаційного забезпечення ЗЕД	• визначає суб'єктів, задіяних у процесі експорту та інших видів зовнішньоекономічної діяльності, та інформаційні потоки між ними, інформаційну базу для оцінки стану і тенденцій розвитку зовнішніх ринків, ризиків і загроз з метою формування стратегій виходу на зовнішні ринки, визначення стратегічних заходів і відповідальних за їх виконання, проведення моніторингу та контролю реалізації стратегії
□ інститут правового забезпечення ЗЕД	• Включає правові норми – загальні і спеціальні закони та підзаконні акти, що регулюють процеси ЗЕД; методичні підходи до оцінки поточного стану розвитку ринків та ризиків ЗЕД; якість і безпечність агропродовольчої продукції; підтримка аграрного виробництва та регулювання аграрного ринку.

Рис 1.1 - Складові інституційного середовища зовнішньоекономічної діяльності підприємств аграрного сектору

Джерело: розраховано та складено [16]

У той же час, в Україні триває складний та незавершений процес трансформації інституційної системи для розвитку аграрного сектору. Цей процес характеризується своєрідною суперечливістю, оскільки він супроводжується глибокими та масштабними інституціональними змінами, однак, деякі етапи

процесу не були достатньо підготовленими та системними.

Це призвело до надмірного імпорту нових інститутів та практик, які не завжди відповідають умовам господарювання в країнах з перехідною економікою. Необхідно продовжувати реформування системи аграрного сектору та здійснювати інституційні зміни з урахуванням міжнародних стандартів та кращих практик.

Замість того, щоб штучно формувати та розвивати нові інститути, які повинні відповідати ринковим вимогам, необхідно враховувати специфіку та особливості соціально-економічних умов країни, а також ринкову трансформацію та євроінтеграційний процес.

Аграрні інституції є важливими складовими економіки та мають тісний зв'язок з зовнішнім середовищем завдяки багатству взаємозв'язків між суб'єктами аграрного сектору. Вони зазнавали змін та піддалися впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на різних етапах інституційно-структурної трансформації.

Дослідження інституційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств дозволяють визначити інститути, які безпосередньо впливають на їх розвиток. Основні інститути аграрної сфери можна поділити на наступні категорії (табл. 1.2).

Ці категорії можуть мати взаємозв'язки між собою і впливати на розвиток аграрної сфери в цілому.

Механізм зовнішньоекономічної діяльності складається з двох основних компонентів, які взаємодіють між собою та впливають на розвиток зовнішньоекономічної діяльності.

Перший компонент - це органічний розвиток, який залежить від того, як суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності адаптуються до змінного зовнішнього середовища. Цей процес передбачає постійне оновлення внутрішніх правил та процедур підприємств та організацій, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю.

Регуляторні	• законодавство, державні органи регулювання
Фінансові	• кредитні установи, фонди соціального страхування
Наукові	• науково-дослідні інститути, університети
Виробничі	• підприємства, фермерські господарства
Соціальні	• споживчі кооперативи, об'єднання селян
Торговельні	• ринки, мережі супермаркетів

Рис. 1.2 - Головні інститути аграрної сфери

Джерело: розраховано та складено[12]

Другий компонент - це регуляторна діяльність суб'єктів на різних інституційних рівнях. Вона є ключовим фактором формування та розвитку механізму зовнішньоекономічної діяльності. Регуляторна діяльність включає в себе розробку та впровадження законодавства, створення різних регуляторних органів та міжнародних угод, що регулюють зовнішньоекономічні відносини. Ці інституційні рівні мають різний вплив на механізм зовнішньоекономічної діяльності, що залежить від специфіки соціально-економічних умов функціонування економіки країни в умовах ринкової трансформації та поглиблення євроінтеграційного процесу.

З іншого боку, регуляторна діяльність суб'єктів на різних інституційних рівнях є ключовим фактором формування та розвитку механізму зовнішньоекономічної діяльності.

Так, на макроекономічному рівні регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснюється через встановлення правил державою, що регулюють господарську та підприємницьку діяльність, з урахуванням національних інтересів та зобов'язань, взятих на себе в міжнародній економічній діяльності.

Характер та напрямки регуляторного впливу держави на ЗЕД підприємств

визначаються різними чинниками, такими як рівень соціально-економічного розвитку країни, потенціал національної економіки, ступінь її інтеграції в світовий економічний простір та участь у міжнародному поділі праці тощо. Ураховуючи ці фактори, держава встановлює необхідні правила та механізми регулювання, що сприяють сталому та ефективному функціонуванню зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Держава виступає як активний учасник міжнародних економічних відносин на двох рівнях: міжнаціональному та наднаціональному. На міжнаціональному рівні держава взаємодіє з іншими державами для забезпечення національних інтересів та укладення міжнародних угод. Це досягається через уповноважені органи, які виступають учасниками міжнародних операцій.

Другий рівень - наднаціональний - передбачає співпрацю держав у складі міжнародних організацій (наприклад, ООН, ВТО, ЄС) з метою регулювання міжнародних економічних відносин. На цьому рівні застосовуються спеціальні інструменти регулювання, які сприяють координації інтересів держав та досягненню спільних цілей у сфері міжнародної торгівлі, міграції праці, експорту та імпорту капіталу.

На рівні наднаціонального регулювання зовнішньоекономічної діяльності країн, що належать до інтеграційних об'єднань або є членами міжнародних організацій, застосовуються спільні заходи, розроблені та прийняті цими країнами. Інституційні інструменти наднаціонального регулювання відповідають основним принципам національної зовнішньоторговельної політики. Цей інструментарій характеризується спільними діями та політикою співпраці для досягнення політико-економічних, соціальних та інших інтересів країн-учасниць.

Міжнародні організації та інститути займаються координацією економічних процесів, узгодженням інструментів впливу та узгодженням національних економічних питань з метою регулювання світових економічних зв'язків та виконують інші функції.

На міжнародному рівні регулювання економічних взаємодій існує багато принципів, правил, міжнародних договорів та угод, які розробляються

міжнародними організаціями та погоджуються всіма учасниками міжнародних інститутів.

Однак всі ці рівні регулювання є взаємопов'язаними та взаємозалежними, тому встановлення чіткої межі їх впливу на поведінку національних суб'єктів ЗЕД є складною задачею.

Структура механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності містить три якісно відмінні підсистеми, які відрізняються за ознакою функціональної однорідності та управлінської спрямованості застосовуваних форм, методів та засобів (інструментів).

1.2. Систематизація підходів та індикатори експансії аграрних підприємств на ринок Європейського союзу

Згідно світового досвіду, зовнішньоекономічна діяльність є невід'ємною складовою зовнішньої політики держави та об'єктом її державного регулювання. У зв'язку зі зростанням кризових процесів, які стали все частішими у світовій економіці, класичні теорії ринкової економіки та ринкові механізми не завжди є ефективними. Отже, принципи «невтручання» держави та «лібералізації» господарських відносин не мають необхідного соціально-економічного значення для розвитку країни.

Інтеграція національної економіки в системі світових процесів позитивно впливає на розвиток вітчизняної економічної системи, зокрема сприяє підвищенню технічного рівня виробництва, ліквідації дефіциту окремих товарів, раціональному використанню виробничо-сировинних ресурсів та підвищенню рівня життя населення.

Водночас, регулювання зовнішньоекономічної діяльності потребує узгодженої дії різних суб'єктів, зокрема, державних інституцій, підприємств та громадських організацій. Для досягнення максимальних результатів у цьому процесі важливо забезпечувати прозорість та відкритість зовнішньоекономічної діяльності та запобігати корупції.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності є необхідним для забезпечення ефективного функціонування національної економіки в умовах сучасного світового ринку. Розвиток євроінтеграційних процесів та створення сприятливих умов для інвестицій та бізнесу мають важливе значення для підвищення конкурентоспроможності національних виробників та перехід їх на інноваційний шлях розвитку.

У світі відбуваються постійні зміни, пов'язані з процесами глобалізації та інтеграції, що ставить перед державами важливе завдання - розробка та реалізація ефективної зовнішньоекономічної політики. В залежності від стратегічних цілей та потреб економіки, регулювання зовнішньоекономічної діяльності може бути спрямоване на розвиток експорту, збільшення обсягів імпорту, підтримку міжнародних інвестицій та технологічних трансферів.

Проте, державне регулювання повинно бути балансованим, оскільки надмірна інтервенція може призвести до порушення здорової конкуренції на світовому ринку та погіршення економічної ситуації у країні. Тому, при розробці зовнішньоекономічної політики, необхідно враховувати інтереси національної економіки та її можливості для взаємовигідного співробітництва з іншими країнами (рис. 1.3).

У науковій літературі за впливом на суб'єкт ЗЕД прийнято виділяти два типи зовнішньоекономічної політики - протекціоністську та ліберальну. Інструменти політики протекціонізму державні інститути в тій чи іншій мірі широко застосовували й застосовують у сучасній зовнішньоекономічній практиці.

Існують різні індикатори, що можуть свідчити про експансію аграрних підприємств на ринок Європейського союзу. Один з них - збільшення обсягу експорту продукції сільського господарства до країн ЄС.

Це може вказувати на підвищення конкурентоспроможності та якості виробленої продукції, а також на підвищення інвестиційного потенціалу підприємств.

Іншим індикатором може бути зростання виробництва сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку ЄС. Це може свідчити про здатність аграрних

підприємств забезпечувати попит на продукцію серед населення ЄС, а також про здатність конкурувати з іншими виробниками на європейському ринку.

Пасивна	• погодження на часткову або повну втрату самостійності країни у проведенні економічної політики в зв'язку, наприклад, із участю в інтеграційному об'єднанні
Експлуатаційна	• намагання використати зростаючу взаємозалежність країни, зокрема, через лібералізацію економічних відносин;
Захисна	• збереження певного рівня економічної автономності країни, зокрема, через введення обмежуючих режимів;
Агресивна	• регулювання та контроль руху чинників виробництва однієї країни стосовно інших
Конструктивна	• Узгодження умов регулювання зовнішньоекономічних зв'язків з окремих питань

Рис. 1.3 - Види зовнішньоекономічної політики

Джерело: сформовано автором на основі [32]

Також можуть використовуватися індикатори фінансової стійкості аграрних підприємств, такі як прибуток, рентабельність, ефективність використання ресурсів та інші. Якщо підприємства мають стабільні показники фінансової діяльності, це може свідчити про їх здатність ефективно працювати на ринку ЄС та конкурувати з іншими учасниками ринку.

За рахунок зростання інтеграційних процесів у світі, протекціонізм стає все більш поширеним інструментом у руках інтеграційних спільнот для боротьби з країнами, які не є членами угруповання.

Наприклад, відразу після створення Європейського Союзу, країни-учасниці прийняли єдину зовнішньоторговельну політику з елементами колективного протекціонізму. Останній передбачає захист національних ринків за допомогою спільної системи тарифів і мит, які застосовуються до країн-не членів угруповання.

У свою чергу, ліберальна зовнішньоторговельна політика прагне до

розширення свободи економічних дій національних суб'єктів господарювання, ліквідації обмежень на взаємовідносини у міжнародній взаємодії та полегшення роботи іноземних суб'єктів на внутрішньому ринку країни. Зазвичай, цей тип політики стосується зовнішньої торгівлі.

Лібералізація торгівлі відображає процес поглиблення глобалізації світового господарства та інтернаціоналізації національних економік і має багатосторонній, двосторонній та глобальний характер. [1].

В аграрній сфері інституційне середовище створює значні ризики та невизначеність, що ускладнює розвиток сільського господарства. Однією з головних проблем є недостатня спрямованість на інтеграцію виробництва, формування структур оптової торгівлі сільгосппродукцією, зокрема на експорт, та налагодження системи інформаційного обслуговування. При цьому, виробництво агропродукції здійснюється різними підприємствами різних форм власності та інституцій, що створює значну складність в організаційно-економічному механізмі аграрної політики.

Незважаючи на те, що проблеми інституційного забезпечення аграрного сектору в частині організації зовнішньоекономічної діяльності наведено у таблиці, вони є лише частинкою складної картини. Одна з найбільших проблем полягає у тому, що держава не розробила ефективну аграрну політику, яка відповідала б сучасним глобальним викликам та враховувала глибинні причини проблем розвитку сільського господарства.

У зв'язку з цим, науковці працюють над розробкою нових методів та інструментів, які б дозволяли більш точно вимірювати ефективність підприємств у довгостроковій перспективі та допомагали вирішувати проблеми, пов'язані з організаційно-економічним механізмом аграрної політики.

Проблеми інституційного забезпечення аграрного сектору в частині організації зовнішньоекономічної діяльності наведено у таблиці 1.1.

Для вирішення низки проблем, пов'язаних з зовнішньоекономічною діяльністю аграрних підприємств, необхідно розробити наукові методики вимірювання інституційних характеристик цієї діяльності. Ці методики повинні

допомогти виокремити ключові фактори впливу і запропонувати шляхи їх вирішення.

У зв'язку з поглибленням євроінтеграційних процесів державний вплив на економічні відносини в країні зазнає значних змін. У країнах з трансформаційною економікою, як свідчить досвід країн-членів ЄС східноєвропейського регіону, державний вплив на розвиток зовнішньоекономічної діяльності національних підприємств є необхідним і спрямованим на створення умов та сприяння розвитку їх зв'язків із іноземними партнерами.

Таблиця 1.1 - Проблеми інституційного забезпечення ЗЕД підприємств аграрної сфери

Проблема	Чинники та умови виникнення	Особливості впливу на ЗЕД підприємств аграрної сфери
Різноманітність, неузгодженість та нестабільність нормативно-правової бази	Зміни напрямів і пріоритетів державної політики, що визначають вектори зовнішньоекономічної діяльності підприємств аграрної сфери	Деструктивність інститутів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, системна невизначеність щодо рівня підтримки експортоорієнтованих агровиробників
Нерівні умови доступу виробників до каналів реалізації продукції на зовнішні ринки	Монополізація каналів збуту посередниками або фізична відсутність доступу до них	Ситуативний характер виробництва окремих видів продукції, необґрунтована асортиментна політика
Проблема доступу до інфраструктурних послуг	Низька територіальна щільність інфраструктурних об'єктів, нездатність дрібнотоварних виробників сформулювати великі крупні товарні партії	Необхідність кооперування дрібних та малих агровиробників для провадження зовнішньоекономічної діяльності
Неякісні інфраструктурні послуги	Відсутність інфраструктури зберігання продукції у безпосередніх виробників	Високий рівень втрат продукції при зберіганні, перенесення всіх ризиків щодо забезпечення якості товарів на виробника
Відсутність виваженої державної політики щодо впливу на експортну діяльність агровиробників	Невизнання державного регулювання як складової інфраструктурної політики, недосконалість законодавства, несприятливий інвестиційний клімат	Складність прийняття рішень агровиробниками-суб'єктами ЗЕД, нестабільність їх стратегічної поведінки

Джерело: сформовано автором на основі [32]

Україна самостійно формує систему та запроваджує механізм державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на своїй території з метою

забезпечення розвитку торговельних зв'язків з іншими країнами [57]:

- захист комерційних інтересів суб'єктів ЗЕД та національних економічних інтересів;
- створення для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності рівних умов розвитку підприємництва за всіма видами незалежно від форм власності та всіма напрямками використання доходів, здійснення інвестицій тощо;
- дієву антимонопольну політику у сфері зовнішньоекономічної діяльності та стимулювання конкуренції.

Згідно з сучасними науковими підходами до економічної теорії, державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств є необхідним, оскільки ефективне функціонування зовнішньоекономічного сектору в трансформуючійся економіці забезпечує соціально-економічну стабільність країни, збільшує зайнятість та покращує добробут економічно активної частини населення.

Державний механізм стимулювання та регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств, зважаючи на досвід економічно розвинених країн світу, має на меті створити умови, які б сприяли розвитку цього сектору.

Рекомендації щодо підтримки підприємств-суб'єктів ЗЕД, зокрема експортоорієнтованих, включають запровадження ефективних механізмів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, адаптацію до вимог європейського ринку, підтримку фінансового забезпечення та стимулювання розвитку третинного сектору. Також важливо створити систему інформаційного забезпечення та підтримки експорту.

Отже, невідповідна якість продукції та інші чинники перешкоджають конкурентоспроможності аграрних підприємств на зовнішньому ринку. Покращення інфраструктури, державна підтримка та відповідність стандартам допоможуть підвищити конкурентоспроможність та залучити іноземні інвестиції.

1.3. Методи дослідження та оцінки впливу інституційних змін на ефективність зовнішньоекономічної діяльності агарного підприємства

Оцінка ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства - це процес аналізу і оцінки результатів діяльності компанії на міжнародному ринку. Для успішного функціонування в сучасному глобалізованому світі, підприємства повинні працювати ефективно на міжнародному ринку, де вони залежать від зовнішніх чинників, таких як валютні курси, торговельні обмеження та інші. Науковці працюють над розробкою методів, які дозволяють вимірювати ефективність підприємств у довгостроковій перспективі. Зокрема, розробляються інструменти для порівняння внутрішніх та зовнішніх цін на продукцію, які забезпечують оптимальний обмін товарами.

Однак, визначення ефективності на основі вартості експортованої продукції може бути недостатнім, оскільки не враховується міжгалузевий перерозподіл чистого прибутку. Це ставить під сумнів застосування таких методів на практиці. Також, бракує інформації про інші важливі фактори, що впливають на ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Треба зазначити, що теоретичні розрахунки ефективності зовнішньоекономічної діяльності підтверджують важливість нивелювання впливу цінових перерозподільних елементів. Проте, важливо пам'ятати, що такі розрахунки мають лише теоретичне значення, тому необхідно уважно аналізувати конкретні фактори, що впливають на ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства, та використовувати комплексний підхід при її оцінці.

Науковці продовжують розробляти нові методи для визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств, щоб відповідати вимогам сучасного економічного середовища.

Одним з напрямків досліджень є застосування альтернативних підходів, таких як визначення чистих приведених витрат. Однак, під час застосування цих методів можуть виникати диспропорції у даних про економічну ефективність експорту.

У зв'язку з трансформацією національної економіки та змінами в структурних

зв'язках між підсистемами, дуже важливо розробити нові методи та удосконалити інструментарій для економічної оцінки зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Раніше існуючі методи можуть бути не ефективними в умовах сучасної інституційної трансформації та перебудови економічних відносин в країні.

Отже, пошук нових підходів та методів визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств є важливим завданням науковців. Це допоможе підприємствам ефективно працювати на міжнародному ринку та забезпечити стабільний економічний розвиток країни.

Спочатку слід зауважити, що з появою можливості самостійно виходити на зовнішні ринки, необхідно докладно вивчити методологію та інструментарій економічної оцінки зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Це включає аналіз самого процесу зовнішньої торгівлі, його результатів, а також факторів, які впливають на зовнішньоекономічну діяльність держави та підприємства.

Однак, на сьогодні існує певна складність при визначенні ефективності зовнішньоекономічної діяльності через обмежену доступність статистичної інформації та недостатню об'єктивність показників стану та динаміки зовнішньоторговельного обороту.

У зв'язку з цим, методології дослідження зовнішньоекономічної діяльності підприємств потребують вдосконалення та деталізації, з урахуванням актуальних викликів та тенденцій у світовій економіці. Важливо не лише враховувати статистичні дані, але і здійснювати глибинний аналіз впливу економічних, політичних, соціальних та культурних чинників на зовнішньоекономічну діяльність.

В Україні існує складна ситуація з оцінкою зовнішньоекономічної діяльності через використання принаймні двох різних методик. Одна з них, розроблена Державною службою статистики, є результатом виконання рекомендацій МВФ. Інша - уніфікована система платіжного балансу, яку публікує МВФ за структурою, що схвалена ООН.

В кожній країні можуть використовуватися різні методики для вирішення

національних задач. Додатково, Державна митна служба України розробила власну методику оцінки зовнішньої торгівлі на основі рекомендацій статистичної комісії ООН та "Посібника для користувачів статистики зовнішньої торгівлі". Ця методика включає обробку статистичних даних разом з усією документацією, що формалізує товар, що перетинає митний кордон за певний період.

Аналіз такої динаміки вкрай складний через різні методики оцінки. Також, повна та достовірна інформація про стан зовнішньоторговельного обороту, яка є об'єктивним показником ефективності зовнішньоекономічної діяльності, ще не є повністю доступною для дослідників.

Митна статистика, яка використовується для аналізу зовнішньоекономічної діяльності в Україні, має свої обмеження. Зокрема, ця статистика не враховує транспортування товарів через трубопроводи, лінії електропередач та інші види транспорту, що не вимагають митного оформлення. Таким чином, митна статистика не дає повної картини зовнішньоторговельних операцій в країні.

Інша методика оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності, запропонована Н.А. Бударіною, полягає в порівнянні витрат на виробництво експортованих товарів та послуг з витратами на виробництво імпортованих товарів. Проте, згідно з автором, такий аналіз ускладнюється непрозорістю торговельних цін на ринку.

В умовах ринкової економіки, де ціни на товари та послуги можуть значно коливатися, визначення економічної доцільності зовнішньоторговельних операцій стає складною задачею. Оскільки фактична вартість товарів може відрізнятися від їх торговельної ціни, розрахунок суспільних витрат праці на виробництво може бути неточним.

Таким чином, для здійснення ефективного аналізу зовнішньоекономічної діяльності необхідно використовувати різноманітні методики та підходи, які доповнюють один одного і дають можливість отримати повну картину.

Для оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності на макрорівні використовуються різноманітні підходи. Один з таких підходів - класична теорія міжнародної торгівлі, яка базується на принципах, таких як "криві Леонтьєва". Ці

криві є ефективним інструментом для оцінки ефективності міжнародної торгівлі в умовах ринкової економіки. Для створення кривих байдужості використовуються методологічні основи теорії Маршалла, Паретто та інших класичних теоретиків.

Згідно з класичною економічною теорією, економіка країни та світова економіка є системою взаємопов'язаних процесів. Щоб описати стан економічної системи, В. Леонтьєв запропонував використовувати подвійну таблицю "витрати-випуск". Ця таблиця дозволяє досліджувати рух товарів та послуг між різними галузями та структурними підрозділами виробництва. Важливо зазначити, що класична теорія міжнародної торгівлі та криві Леонтьєва є універсальними інструментами, які застосовуються для оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності не тільки на макрорівні, але й на мікрорівні.

Для визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності, автор пропонує використовувати різні показники, що базуються на запропонованій таблиці. Основними показниками є валютна ефективність експорту та імпорту, які дозволяють зробити порівняльну оцінку ефективності різних товарів. Крім того, автор рекомендує використовувати показник абсолютного ефекту від експорту чи імпорту певного товару.

Для того, щоб зробити планування зовнішньоекономічної діяльності більш ефективним, автор пропонує використовувати показники валютної та абсолютної ефективності для розрахунку нормативу відносної ефективності експорту чи імпорту. Це дозволить порівняти ефективність різних товарів в межах однієї групи та визначити норматив валютної ефективності для кожного з них.

За результатами порівняння коефіцієнтів валютної та абсолютної ефективності для кожної групи товарів, товар з показником абсолютної ефективності, що дорівнює одиниці, буде мати норматив валютної ефективності. Товари з показником валютної ефективності, що перевищує одиницю, вважаються ефективними для експорту, тоді як товари з показником менше одиниці не вигідно експортувати, оскільки це призведе до збитків. Отже, використання цих показників допоможе зробити зовнішньоекономічну діяльність більш ефективною та прибутковою.

Щодо оцінки ефективності діяльності, на сьогодні багато експертів вважають, що основою повинен бути аналіз вихідних даних, які використовуються для її розрахунку. Проте, важливо використовувати єдину методику визначення ефективності на всіх рівнях господарювання, щоб було можливо проводити об'єктивне порівняння даних.

Цей підхід дозволить використовувати одну методологічну базу для аналізу кожного рівня та об'єкту, що дозволить не лише оцінити економічний розвиток країни та потенціал для задоволення потреб населення, але й визначити ефективність зовнішньоекономічної діяльності. Застосування об'єктивної бази статистичних даних дозволить оцінити ефективність господарського комплексу ресурсів та процесу відтворення з використанням єдиних методів аналізу.

За допомогою порівняння доходів та витрат торгівельного підприємства та оцінки чистого прибутку від здійснення угоди, визначається ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Цей процес базується на системі методологічних підходів та прийомів, що дозволяє врахувати всі ринкові параметри та проаналізувати вплив інституційних чинників на результати такої діяльності. Крім того, цей аналіз допомагає виявити можливі резерви та шляхи покращення зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Висновки до 1 розділу

У силу різноманітності методичних підходів до оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств, потрібно розробити єдину методологію для визначення результатів та перспектив розвитку. Недостатньо просто використовувати стандартні показники ефективності експорту для розрахунку ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Особливу увагу слід звертати на аграрні підприємства, які займаються експортом, оскільки вони повинні дотримуватися умов, правил і норм, встановлених Угодою про асоціацію з ЄС на всіх етапах створення аграрно-продовольчої продукції.

Тому, ефективність зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств на європейському ринку аграрної продукції значно впливає на інституційні умови, які визначають їхні можливості та перспективи розвитку.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ЕКСПАНСІЇ РИНКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

2.1. Аналіз трансформації зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств України

Україна займає місце в топ-десятці провідних експортерів продукції агропромислового комплексу. Одним з важливих міжнародних документів, який закріплює правовий перехід відносин між Україною та ЄС від партнерства та співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції, є Угода про асоціацію. Цей документ було ратифіковано 1 вересня 2017 року після тривалого процесу ратифікації.

У рамках співпраці між Україною та ЄС було укладено договірно-правову базу, включаючи рамкові та галузеві угоди. Це створило сприятливу підґрунтя для подальшого розвитку відносин між сторонами.

Важливо підкреслити, що така інтеграція з Європейським Союзом сприяє розвитку українського агропромислового сектору, підвищенню якості продукції та її конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Це знову ж таки сприяє економічному розвитку країни в цілому та підвищенню життєвого рівня населення.

У 2019 році були внесені зміни до Додатку I-A Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [43], які розширюють обов'язки Європейського Союзу стосовно тарифних квот на м'ясо птиці. Це відобразиться на позитивних результатах для українських виробників м'яса птиці, які зможуть отримати більшу захист від конкуренції.

Закон України № 345 від 05.12.2019 «Про ратифікацію Угоди у формі обміну листами між Україною та Європейським Союзом про зміну торгових преференцій щодо м'яса птиці та продуктів із птиці, передбачених Угодою про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншого боку» регулює цей процес.

З 1 січня 2016 року українська сторона почала впровадження Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що охоплює торгівлю та пов'язані з нею питання.

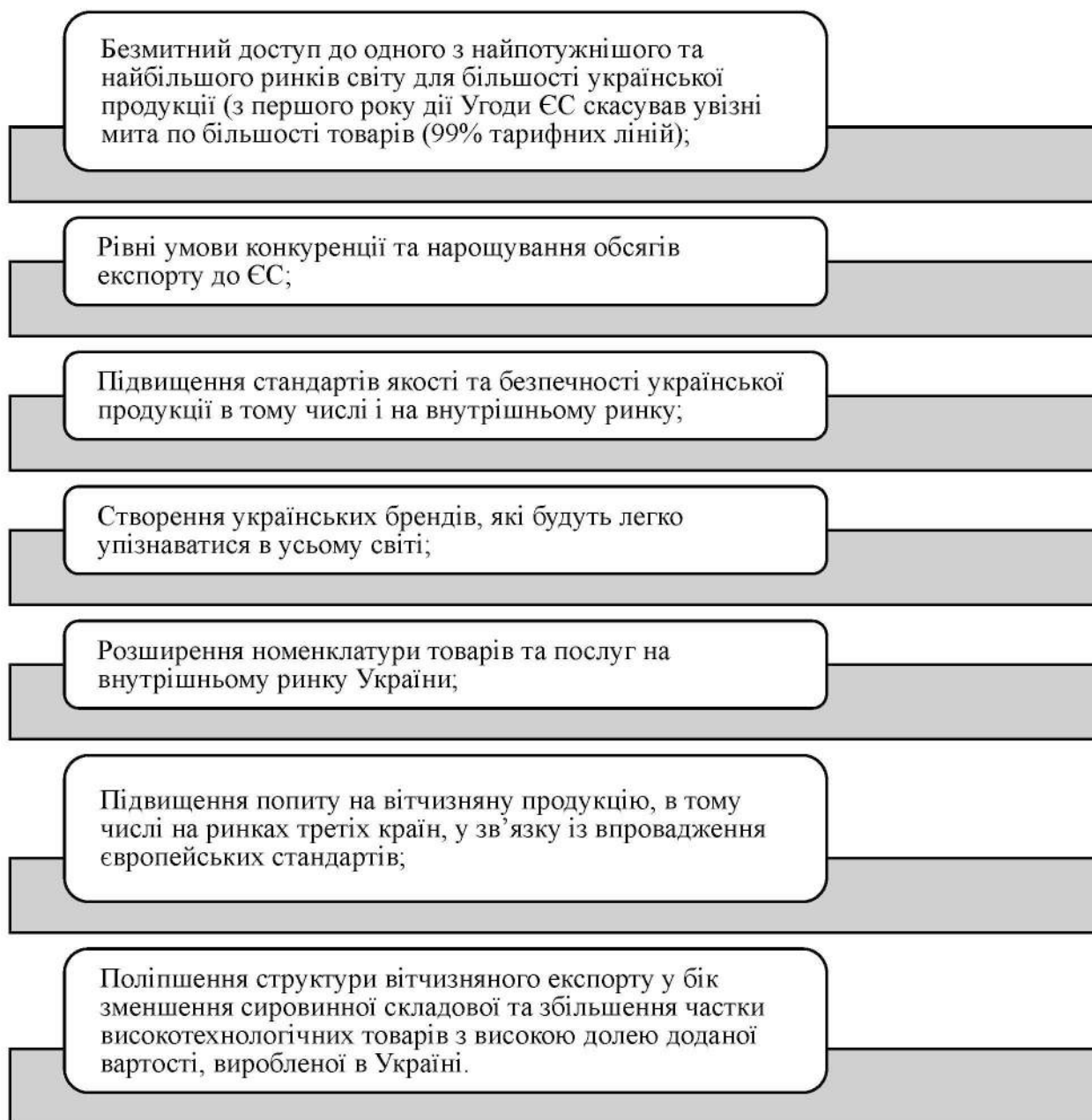

Рис. 2.1 - Потенційні переваги ПВЗВТ для українських виробників

Джерело: розраховано та складено[43]

Це стало можливим завдяки створенню зони вільної торгівлі (DCFT). У результаті ретельного комплексного впровадження зміни відбулися у сфері митного регулювання, у т.ч. скасування/поступове скасування імпорتنих мит

обом країнами та управління походженням товарів, а також безмитні тарифні квоти.

Важливим етапом у співпраці України та ЄС став режим автономних торгових преференцій, який був запроваджений у квітні 2014 року. Європейська сторона значною мірою лібералізувала митний режим для більшості українських товарів, що призвело до негайного повного скасування ввізного мита ЄС на 94,7% українських промислових товарів, 82,2% сільськогосподарської продукції та 83,4% продуктів харчування. Впровадження цих заходів сприятиме розвитку українського експорту та допоможе зміцнити економічні зв'язки між Україною та ЄС [43Error! Reference source not found.].

Україна поступово зменшує або скасовує ввізні мита для окремих товарних груп, які імпортуються з країн Європейського Союзу, в рамках зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Це відбувається протягом перехідного періоду тривалістю від трьох до десяти років, як вказано в Додатку I-A до Угоди про асоціацію.

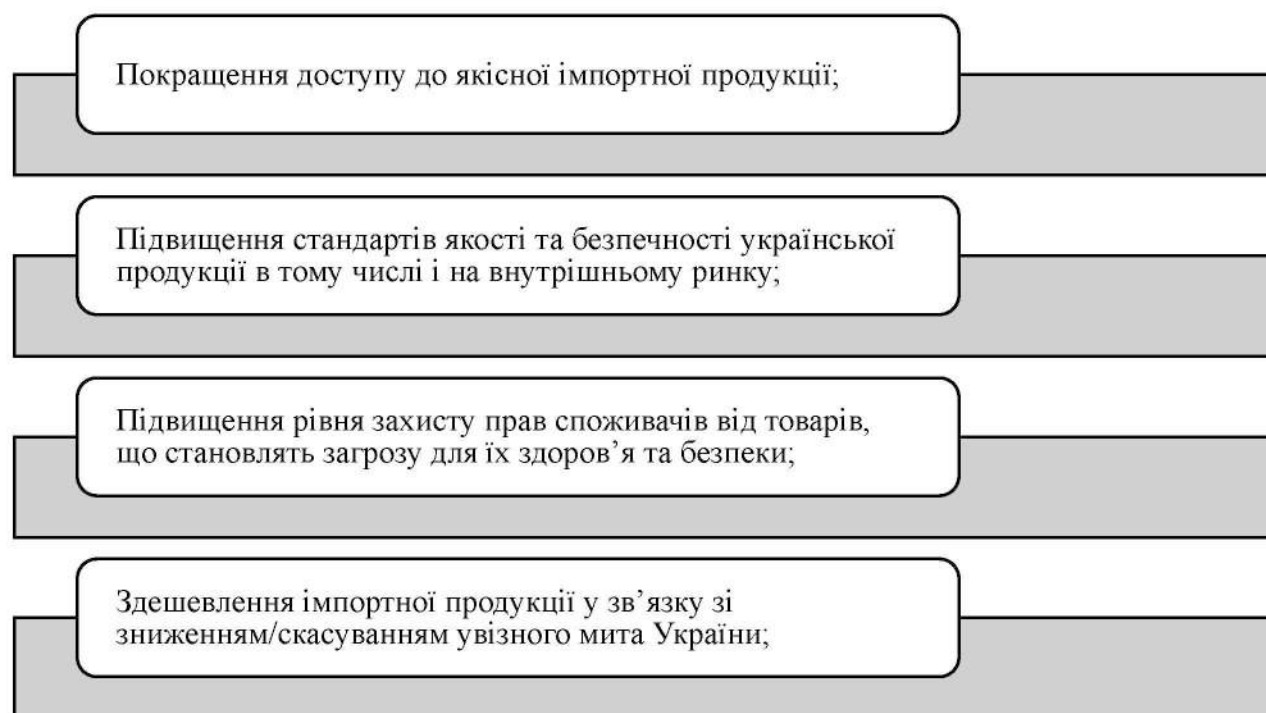

Рис. 2.2 - Основні переваги від євроінтеграції для пересічних громадян України

Джерело: розраховано та складено[43]

Загалом, з моменту підписання Угоди про асоціацію з ЄС [43] та початку функціонування Угоди про вільну торгівлю, географічна структура зовнішньої

торгівлі України зазнала принципових змін. У 2021 році основу українського товарного експорту до ЄС становили продовольчі товари, метали та мінеральні продукти.

До того ж, Україна встановила безмитні тарифні квоти для трьох видів товарів, а саме м'ясо свинини, м'ясо птиці та цукор, та передбачила додаткові обсяги для двох з них [1]. Була розширена номенклатура товарів та послуг на внутрішньому ринку, а також покращені туристичні можливості.

Індекси імпоротної залежності свідчать про те, що експорт України залишається недостатньо конкурентоспроможним, що може бути пояснено переважно сировинним характером експорту.

Розрахунки коефіцієнтів імпоротної залежності вказують на взаємозв'язок між експортними та імпортними операціями, оскільки збільшення кількості експортних угод сприяє припливу іноземної валюти та збільшенню кількості імпортних операцій.

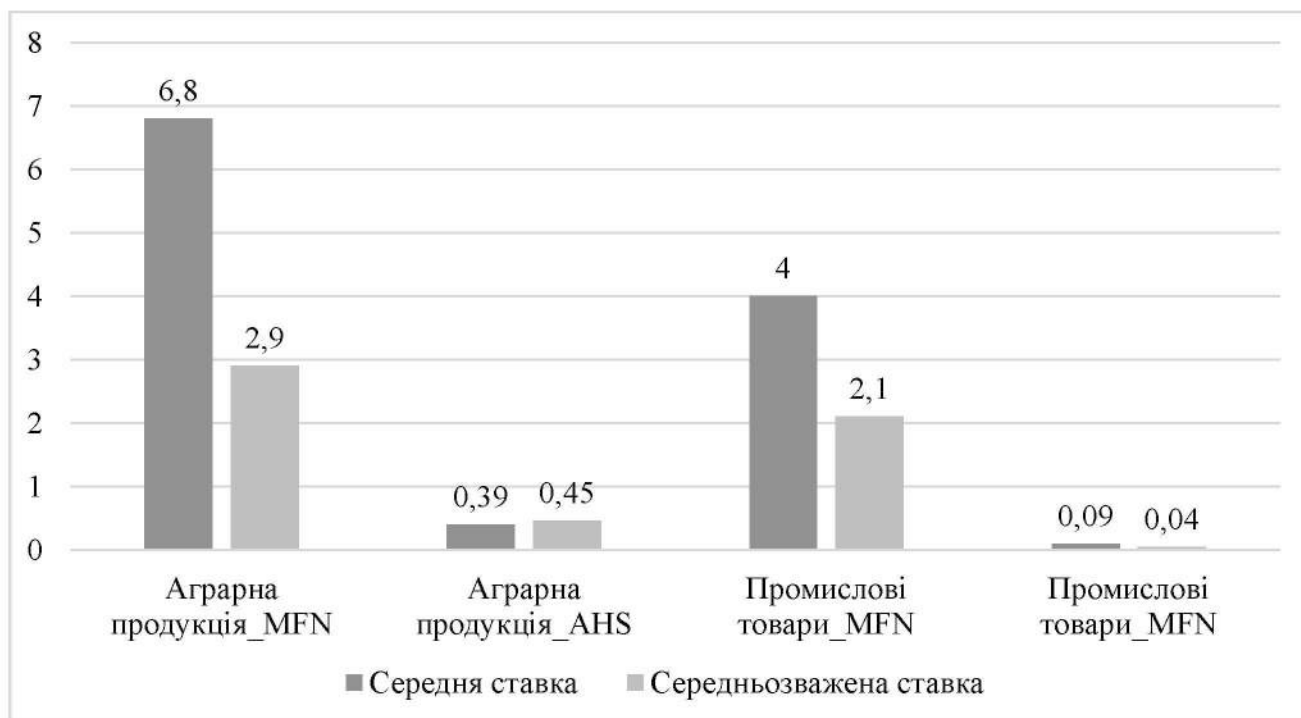

Рис. 2.3 - Митні ставки ЄС для товарів з України: діючі преференційні ставки (AHS) та ставки MFN, 2021 рік

Джерело: розраховано та складено[47]

Аналогічно, зниження рівня надходжень валюти в країну призводить до скорочення імпортних операцій через зменшення обсягів валютних надходжень.

Для зменшення імпоротної залежності та покращення зовнішньоекономічної безпеки України необхідно вжити ефективних заходів, спрямованих на стимулювання імпортозаміщення та підвищення обсягів експорту високотехнологічних товарів.

У зв'язку з високим ступенем впливу екзогенних факторів на економіку України, зовнішньоекономічна діяльність піддається негативним змінам, тому важливо проводити дослідження її стану. Останнім часом помітними рисами зовнішньої торгівлі є деіндустріалізація експорту та зростання його спеціалізації на сільськогосподарській продукції.

Україна залишається одним з ключових гравців на міжнародних ринках аграрної продукції. За останні роки продукти харчування та сільськогосподарська сировина стали основою українського експорту. На сьогоднішній день Європейський Союз складається з 27 країн, оскільки Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії вийшло з нього 31 січня 2020 року.

Торгівля між Європейським Союзом та Україною серйозно постраждала після вторгнення Росії в 2022 році. За період з лютого по березня того ж року, імпорт і експорт зменшилися на 28% і 53% відповідно. Незважаючи на це, після початкового зриву, як імпорт, так і експорт значно зросли, і в третьому кварталі 2022 року досягли рівня, порівнянного з тим самим періодом попереднього року.

Проте, коли розглядається зміна часток України в торгівлі за межами ЄС, видно, що як експорт, так і імпорт все ще залишаються нижчими за рівні до вторгнення Росії. Ринкова частка України в зовнішніх торгових потоках ще не повністю відновилася, що свідчить про те, що відновлення вартості торгівлі відбулося головним чином через значне зростання цін.

Європейський Союз залишається провідним торговим партнером України завдяки Угоді про вільну торгівлю. Однак наразі спостерігається дефіцит торгівлі українськими товарами з європейськими країнами через високу частку імпорту товарів з високою доданою вартістю. Це може вказувати на те, що українські підприємства потребують підвищення конкурентоспроможності та розвитку високотехнологічного виробництва.

Розширення вітчизняними експортерами нових ринків стримується тривалим і капіталомістким процесом приведення української продукції до європейських стандартів (Додаток Б, рис. 2.4).

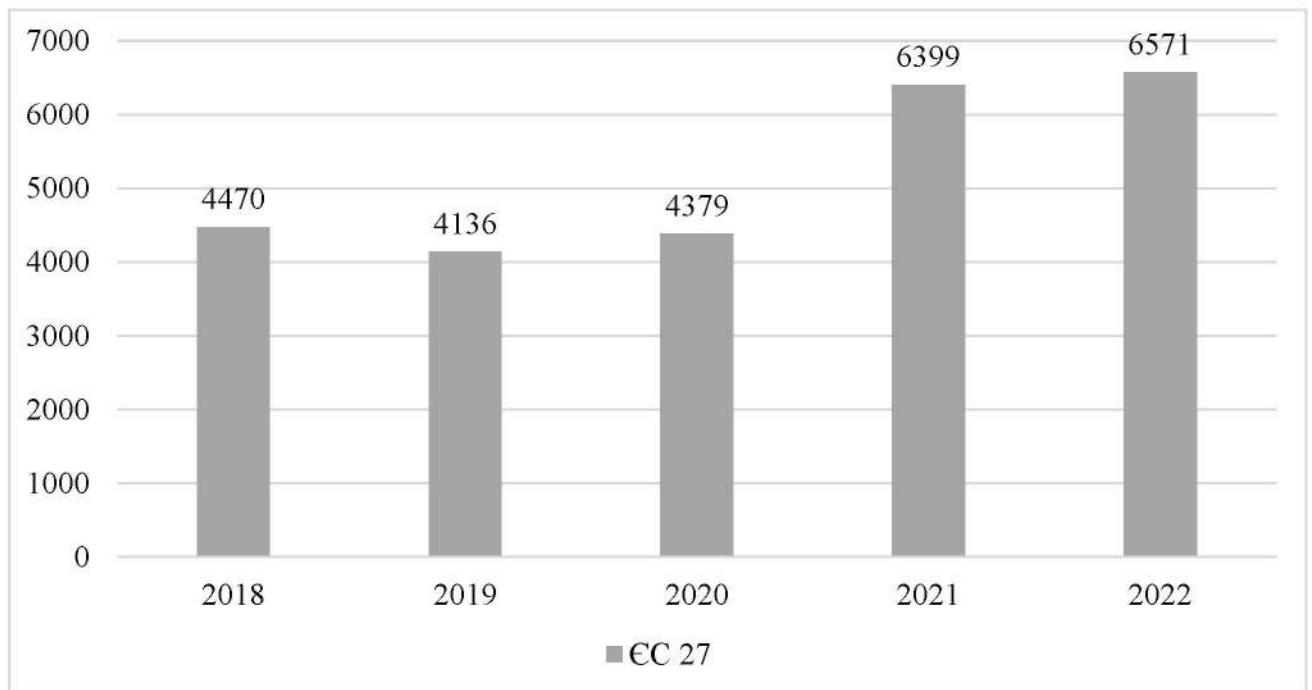

Рис. 2.4 -Динаміка експорту товарів з України в розрізі країн ЄС, млн дол. США

Джерело: розраховано та складено[42]

Одним із можливих варіантів розв'язання ситуації може стати посилення спрямованості на експорт не лише сировини, але і продукції з високою доданою вартістю, яку виробляє харчова та переробна промисловість.

Для збільшення обсягів експорту української продукції до країн Європейського Союзу необхідно реалізувати комплекс заходів щодо поліпшення адміністрування торгівлі між Україною та ЄС. Зокрема, важливим є зменшення витрат вітчизняних експортерів на постачання товарів до ЄС. Також необхідно збільшити квоти, захистити інтереси українських експортерів в інституціях ЄС та скоротити некритичний імпорт.

Україна має значний потенціал у розвитку експорту товарів з високою доданою вартістю, зокрема, харчової та переробної продукції.

Однак, наразі на ринках за межами ЄС ринкові частки української продукції все ще нижчі за рівні до початку конфлікту з росією. Тому необхідно активізувати

зусилля для підвищення конкурентоспроможності українських експортерів та підвищення якості виробів. Тільки так Україна зможе повернутися на шлях стабільного економічного зростання та зміцнити свої позиції на міжнародному ринку.

Україна є важливим торговельним партнером ЄС у сфері експорту різних товарів. Від початку серпня 2022 року Україна розпочала реалізацію Чорноморської зернової ініціативи, яка відкрила можливості для експорту зерна з трьох портів на узбережжі Чорного моря. Це в свою чергу дало змогу підвищити частку продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції в товарній структурі експорту України.

Цей крок може бути важливим для покращення торгівлі між Україною та ЄС та збільшення відсотку експорту товарів з високою доданою вартістю. Також для успішного розвитку торгівлі з ЄС необхідно підвищити якість адміністрування торгівлі між цими партнерами, захищати інтереси українських експортерів та забезпечувати зменшення некритичного імпорту з ЄС (Додаток В, рис. 2.5).

Шляхом заходів, спрямованих на підтримку української економіки загалом та зокрема на експорт, Україна змогла забезпечити зростання експорту до країн ЄС. Такі заходи включають податкову лібералізацію, дерегуляцію, підтримку виробників, страхування експорту за допомогою інструментів ЕСА та ініціативи наших партнерів.

Наприклад, відкриття європейських ринків для українських товарів, що передбачало тимчасову лібералізацію торгівлі та економічний безвіз на рік, ініціатива EU Solidarity Lanes, митний та транспортний безвізові режими. Ці заходи підвищили частку продуктів харчування та сільськогосподарської продукції в товарній структурі експорту України, збільшивши експорт зернових з трьох портів Чорного моря за допомогою Чорноморської зернової ініціативи, яка була започаткована у серпні 2022 року

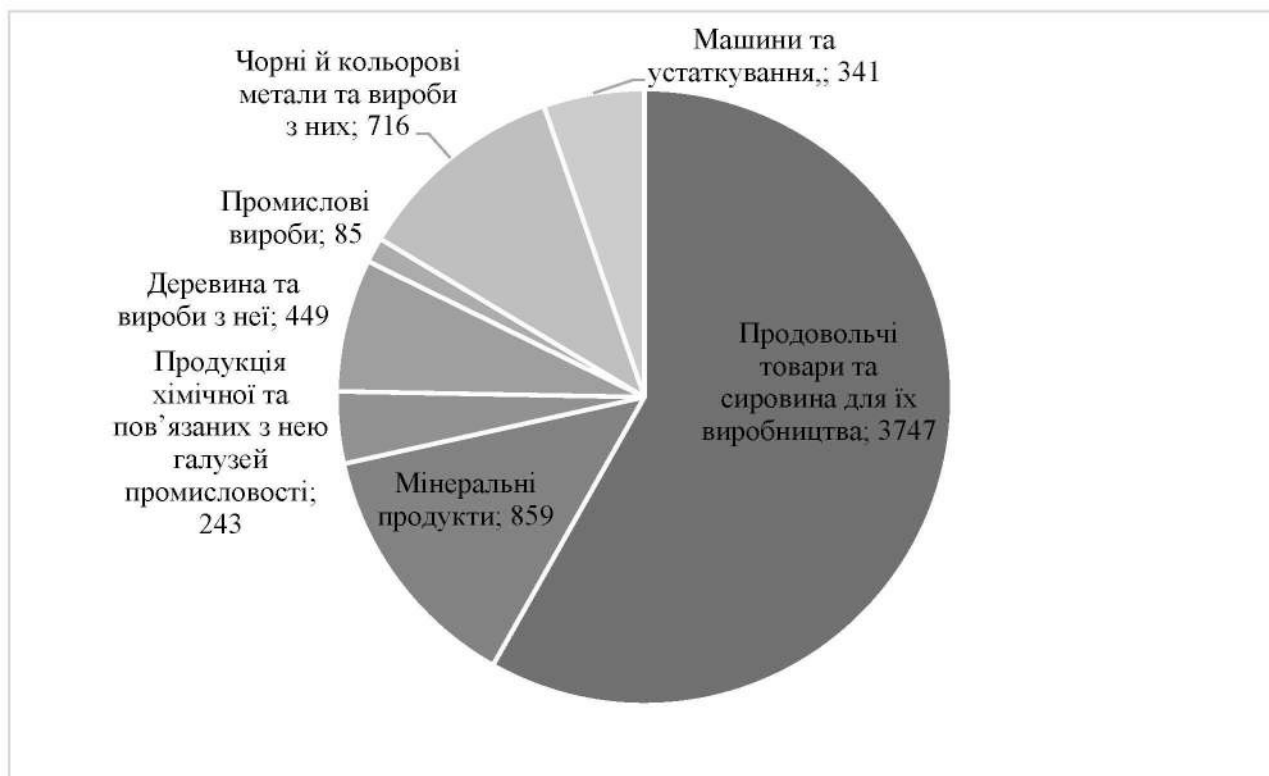

Рис. 2.5 - Динаміка товарної структури експорту в країни ЄС у 2022 році, млн дол. США

Джерело: розраховано та складено[42]

У 2023 році Україна очікується поступове відновлення збитків, завданих у 2022 році, у зовнішній торгівлі. Згідно з бюджетом на наступний рік, планується збільшення обсягу експорту товарів і послуг на 7,2%. Такий розвиток подій зумовлений покращенням у виробничому комплексі, відкриттям трьох портів на Чорному морі для експорту агропродукції, зростанням внутрішнього попиту, а також попитом на ІТ-послуги в світі. Крім того, політика уряду також буде мати вплив на результати зовнішньоекономічної діяльності [47**Error! Reference source not found.**].

Важливою метою, яку ми ставимо перед собою на майбутнє, є диверсифікація логістичних маршрутів. Це особливо актуально у контексті Плану відновлення, що передбачає розширення наземних транспортних коридорів та збільшення експорту до ЄС.

Таким чином, навіть після повернення всіх портів, Україна буде менше залежна від морського експорту. Це має надзвичайно важливе значення з огляду на

подальшу інтеграцію до європейських ринків та залучення України до європейських ланцюжків доданої вартості (Додаток Г, рис. 2.6).

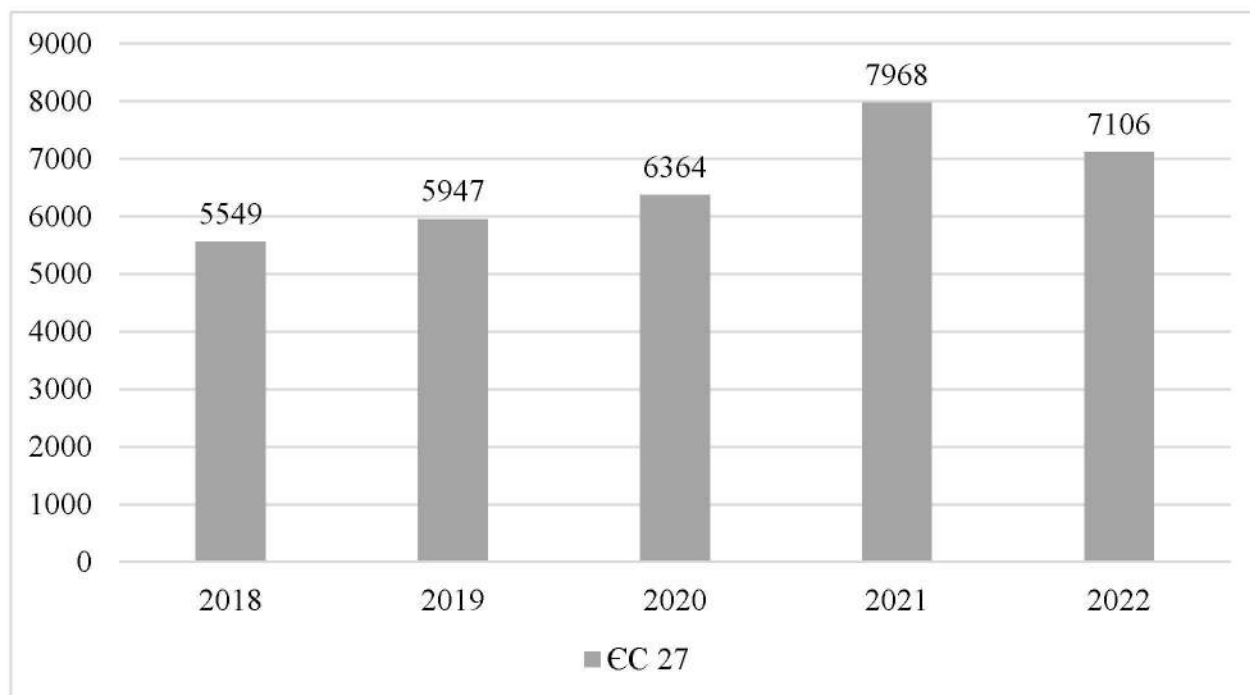

Рис. 2.6 - Динаміка імпорту товарів з України в розрізі країн ЄС, млн дол. США

Джерело: розраховано та складено[42]

Українська частка в імпорті ЄС суттєво знизилася для ряду продуктів, таких як соняшникова олія, кукурудза, насіння ріпаку та ріпак, а також чавун і сталь, в той час як зросла для продуктів, пов'язаних із лісомисливством. У наступних розділах представлено детальну інформацію про зміну вартості, обсягу та вартості одиниці імпорту з січня 2021 року для кожного з цих продуктів. Як і у випадку зі соняшниковою олією, внутрішньорічна динаміка імпорту кукурудзи в ЄС відображається в індексі вартості та обсягу (Додаток Д, рис. 2.7).

Сучасним інвесторам надається можливість скористатися різноманітними готовими аналітичними рішеннями, що забезпечує їм значну економію часу та зусиль. Більше не потрібно витрачати час на складні розрахунки, пошук в мережі необхідних даних та вставлення їх у формули, щоб визначити ймовірність успіху вкладення в різні активи.

Проте це не означає, що інвесторам необхідно зупинятися лише на готових рішеннях. Важливо перевіряти всю інформацію, включаючи результати аналітики, і поєднувати її з читанням звітів компаній.

Також, корисно застосовувати різні індикатори, такі як індекс Грубеля-Ллойда, та розраховувати їх самостійно, щоб мати більш повну картину стану ринку та добирати найбільш вигідні акції, облігації та інші біржові активи для інвестування. Зведення різних джерел інформації та їх аналіз допомагає зробити більш обґрунтовані та вдалий вибір в інвестиційній сфері.

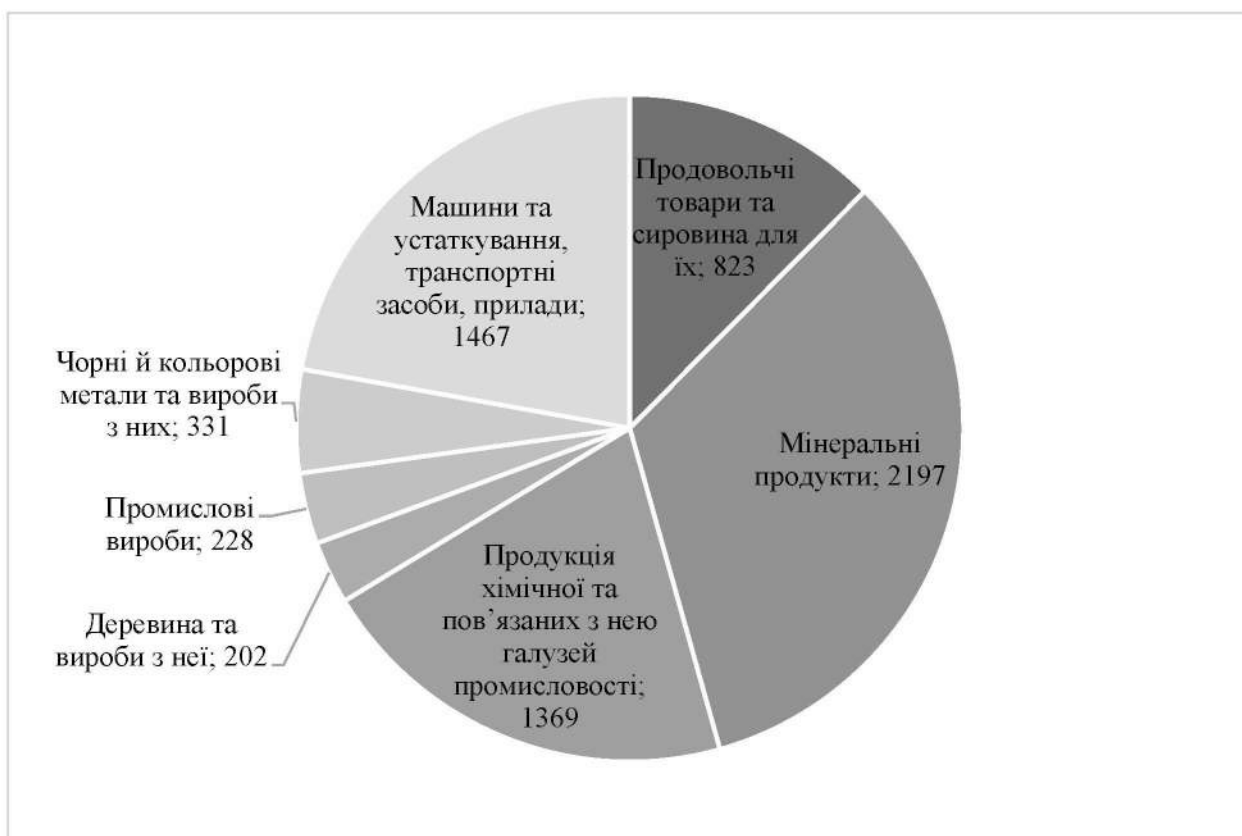

Рис. 2.7 - Динаміка товарної структури імпорту з країн ЄС у 2022 році, млн дол. США

Джерело: розраховано та складено[42]

Для здійснення розрахунку індексу необхідно використовувати дані щодо обсягів експорту та імпорту товарів або послуг. Зазвичай для цього використовують статистичні дані в доларах.

Початково необхідно відняти обсяг імпорту від обсягу експорту, а якщо результат виявиться від'ємним, то його потрібно проігнорувати. Отримане

значення слід розділити на суму експорту та імпорту, щоб отримати остаточне значення індексу.

Таким чином, знаючи обсяги експорту та імпорту, можна з легкістю обчислити індекс, що допоможе визначити ступінь залежності економіки від зовнішньої торгівлі. Важливою перевагою цього методу є те, що він є досить простим та ефективним способом визначення економічного стану країни:

$$GL_i = \frac{(EX_i + IM_i) - |EX_i - IM_i|}{(EX_i + IM_i)} = 1 - \frac{|EX_i - IM_i|}{EX_i + IM_i}; 0 \leq GL_i \leq 1, \text{ де} \quad (2.1)$$

i - товар/послуга, що розраховується,

EX - дані з експорту,

IM - дані з імпорту.

Враховуючи дані Додатка В та Додатка В розрахуємо Індекс Грюбеля-Ллойда для основних груп товарів зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - Індекс Грюбеля-Ллойда для основних груп товарів

Групи товарів	2018	2019	2020	2021	2022
Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	0,48	0,59	0,66	0,57	0,36
зернові культури	0,06	0,07	0,05	0,03	0,01
Мінеральні продукти	1,14	1,14	0,92	1,20	1,44
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	1,74	1,75	1,77	1,67	1,70
Деревина та вироби з неї	0,90	0,91	0,89	0,82	0,62
Промислові вироби	1,39	1,42	1,36	1,27	1,46
Чорні й кольорові метали та вироби з них	0,48	0,59	0,57	0,44	0,63
Машини та устаткування, транспортні засоби, прилади	1,80	1,78	1,76	1,76	1,62
Машини та устаткування, транспортні засоби, прилади	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00

Джерело: розраховано та складено [42]

Аналіз показує, що торгівля між Україною та ЄС має складну ситуацію. З одного боку, хоча поставки товарів до ЄС збільшуються, проте структура експорту залишається переважно сировинною та низькотехнологічною. Це може призвести до ризиків через коливання цін та ринків.

З іншого боку, зниження імпорتنих мит ЄС не привело до суттєвих змін у структурі зовнішньої торгівлі: в Україну імпортується переважно високотехнологічні товари, тоді як експорт до ЄС складається переважно з сировини. Це може вказувати на низький рівень технологічної готовності української економіки.

До того ж, в більшості груп товарів та послуг спостерігається негативне сальдо в зовнішній торгівлі, що негативно впливає на платіжний баланс та економічне зростання країни. Таким чином, необхідно розглядати можливості для збільшення обсягів експорту високотехнологічних товарів та послуг, а також зниження залежності від експорту сировини. Це може допомогти забезпечити стаке економічне зростання та покращення платіжного балансу.

Для збалансування експортно-імпорتنих операцій необхідно прийняти ряд заходів, зокрема:

- стимулювати інноваційний розвиток та збільшити обсяг експорту інноваційних товарів, що сприятиме вирівнюванню росту курсу гривні та покращенню технологічного стану виробництва в Україні;
- залучати інвестиції за допомогою створення сприятливих умов на ринку;
- оптимізувати торговельний баланс шляхом розвитку внутрішнього ринку та нарощування виробничих потужностей;
- підтримувати компанії, що спрямовані на експортний ринок, шляхом розробки та реалізації спеціальних заходів;
- стимулювати розвиток внутрішнього ринку, що допоможе зменшити імпорتنу залежність та підвищити зовнішньоекономічну безпеку України.

Ці заходи сприятимуть зменшенню залежності української економіки від зовнішньої торгівлі та сприятимуть підвищенню економічної стійкості України.

Для дослідження зміни товарної структури експорту після укладення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, можна розглянути індекси диверсифікації експорту країни.

Однак, для того, щоб побудувати ефективні механізми диверсифікації експорту, необхідно вжити ряду заходів, що сприятимуть розвитку та модернізації

економіки, залученню іноземних інвестицій та впровадженню новітніх технологій. Також, слід створити сприятливі умови для бізнесу та полегшити доступ української продукції на зовнішні ринки.

Україна має чутливу зовнішню торгівлю, що характеризується низьким рівнем диверсифікації та залежністю від попиту на вузький перелік товарних груп. Зміни в структурі торгівлі країни відбуваються як під прямим впливом змін в спеціалізації виробництва продукції, так і через зміну обсягів внутрішньогалузевої торгівлі.

2.2. Оцінка результативності зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств України

Аграрний сектор економіки України має багато передумов для успішної євроінтеграції. На перший план виходять багаті природні ресурси та експортний потенціал, які поєднуються з значним людським капіталом, підвищенням інвестиційної привабливості, збереженням сільського способу життя та багатовіковими сільськогосподарськими традиціями. Особливу увагу потрібно звернути на дослідження та наукове осмислення досвіду формування європейської моделі сільського господарства, яке сприятиме здійсненню структурних реформ в аграрному секторі та підвищенню рівня конкурентоспроможності агропродукції на європейському та світовому ринках.

Україна в цілому має свої особливості щодо залучення іноземних інвестицій, які сприяють, з одного боку, їх залученню, а з іншого – ускладнюють процес. Але завдання полягає в тому, щоб врахувати особливості як одного, так і іншого, щоб створити сприятливий інвестиційний клімат для країни.

У 2022 році, під час повномасштабного вторгнення Росії на територію України, зовнішньоекономічна діяльність українських підприємств зазнала значних змін.

Основний удар спричинився на торгівлю, яка забезпечує країну енергоресурсами та іноземною валютою. Проте, не лише стабільна робота енергосистеми та обороноздатність країни знаходяться на карті, а й продовольча

безпека світу, оскільки Україна є величезною житницею для 400 мільйонів людей [4].

За більш ніж вісім місяців війни українська промисловість поступово адаптується до роботи в умовах війни. Наприклад, коли російські окупанти заблокували вітчизняні морські порти, Україна змогла збільшити спроможності експорту товарів суходолом і залучити річкові порти, щоб продовжити торгувати з міжнародними партнерами. Активна та постійна робота з європейськими партнерами також дала свої результати, і деякі вітчизняні підприємства вже почали працювати за правилами ЄС.

За період з січня по вересень 2022 року Україна імпортувала товарів на 39,2 млрд доларів та експортувала на 33,1 млрд доларів. Проте порівняно з аналогічним періодом 2021 року експорт товарів впав приблизно на 30%, а імпорт на 20%.

Згідно з даними Державної служби статистики, Україна імпортувала товарів з кількох країн, зокрема Китаю, Польщі та Німеччини, на значну суму. Головними імпортованими товарами були машини, обладнання і транспорт, паливно-енергетичні товари та продукція хімічної промисловості.

У той же час, значна частина українського експорту припала на Польщу, Румунію та Туреччину, з продовольчих товарів, металів та виробів з них, машин, обладнання і транспорт.

За підсумками серпня 2023 року український експорт до країн ЄС майже досяг довоєнного рівня, а за перші три квартали очікується перевищення відповідних довоєнних показників. Скасування квот та мит Європейським Союзом спростило експорт аграрної продукції, а пожвавлення торгівлі сприяло ряд кроків, здійснених країнами ЄС та урядом України. Зокрема, значну роль у цьому відіграли лінії солідарності, започатковані Єврокомісією для України, та посилення спроможності митної інфраструктури.

У поточному році відбулися значні зміни в експорті товарів з України до інших країн. Наприклад, Польща зайняла провідне місце в рейтингу топ-експортерів з України за 10 місяців 2022 року, вивозячи товарів на суму понад 5,6 млрд доларів або 15,4% від загального обсягу експорту. У той же час, Китай, що

раніше був найбільшим споживачем українських товарів, опустився на 4-ту позицію в рейтингу, а його частка в загальному експорті України зменшилася майже удвічі - з 11,8% до 5,3%.

Також зменшилися частки таких традиційних споживачів української продукції, як Італія, Індія та Єгипет. Очікувано зменшилися офіційні поставки товарів з України до Росії, яка є країною-агресором, з 5% до 1,3%, що призвело до зниження Росії з п'ятого місця до двадцятого в рейтингу географічного напрямку експорту.

В 2019 році були внесені зміни до Додатку I-A Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, які збільшили зобов'язання Європейського Союзу щодо обсягу тарифних квот на м'ясо птиці, що мало захистити інтереси українських виробників м'яса птиці. Закон України № 345 від 05.12.2019 р. було прийнято щодо ратифікації Угоди у формі обміну листами між Україною та Європейським Союзом щодо зміни торгових преференцій щодо м'яса птиці.

За останній час значно зросла частка експорту українських товарів до географічно близьких країн, таких як Румунія, Угорщина, Словаччина, Болгарія та Молдова. Для транспортування цих товарів використовуються наземні магістралі, що ведуть з благополучних прикордонних регіонів Закарпаття, Буковини та Одещини на західний напрям. Однак, Україна також успішно продає свої товари в Туреччині, Німеччині, Нідерландах, Іспанії та Чехії, які є великими покупцями української продукції.

Під час війни українське господарство змушене було шукати шляхи збільшення експортної діяльності, щоб забезпечити країну необхідними ресурсами та заробити валюту для погашення зовнішнього боргу. Згідно з даними, кукурудза та соняшникова олія стали двома найбільш експортованими товарними групами, займаючи перше та друге місця в ренкінгу з частками 12,9% (4,7 млрд. дол.) та 12,1% (4,4 млрд. дол.) відповідно. Залізна руда та концентрати займають третє місце з часткою в 7,5% (2,7 млрд. дол.).

Наступними за обсягами експорту є продукція АПК, зокрема пшениця та насіння ріпаку, які займають шосту позицію, після кабелів та ізольованих проводів,

які розташувалися на п'ятому місці, та напівфабрикатів з вуглецевої сталі, які посідали сьому позицію в рейтингу.

Загалом, продукція сільського господарства та металургія лишаються основними джерелами експортного валютного виторгу в Україні. Хоча деякі інші сектори економіки також знаходяться серед топ-20 експортних позицій, як, наприклад, електроенергія, електронагрівальне обладнання, лісоматеріали та меблі, вони представлені досить фрагментарно.

Протягом перших 10 місяців 2022 року Україна імпортувала товарів на загальну суму близько 44 млрд. доларів, що становить 76,8% порівняно з аналогічним періодом минулого року. Хоча падіння імпорту було менш суттєвим, ніж падіння експорту, все ж обсяг купівлі закордонних товарів українцями скоротився на менше ніж на чверть порівняно з довоєнним рівнем, тоді як продажі за кордон зменшилися на третину.

Китай залишається непохитним лідером за обсягом імпорту з показником 15%, що складає 6,5 млрд доларів, хоча це трохи менше, ніж 15,1% у попередньому році. Польща займає друге місце з часткою у 9,9% або майже 4,4 млрд доларів. У порівнянні з 2021 роком, коли Польща мала частку у 6,8% (4,4 млрд доларів), це означає значне зростання. Німеччина не змінила свою позицію і залишається на третьому місці з майже незмінним показником у 8,3%, що складає 3,6 млрд доларів, у 2022 році.

Туреччина піднялась з сьомої на четверту позицію у 2021 році, з показником у 5,2% або 2,3 млрд доларів. США залишається на п'ятому місці з часткою у 4,2% або 1,8 млрд доларів, замінивши білорусь яка раніше була у п'ятірці лідерів. Білорусь перемістилась на дев'яту позицію з показником 3,2%.

Слід зауважити, що Україна значно зменшила імпорт з країни-агресора після початку повномасштабного вторгнення, хоча було б успішніше повністю припинити співпрацю з РФ. Росія опинилась на шостій позиції у рейтингу зміни лідерів, з показником 3,6% (1,5 млрд доларів), що майже втричі менше, ніж її показник у 9,1% у попередньому році.

Узагальнюючи інформацію щодо імпорту в Україну за 2022 рік, можна стверджувати, що загальна сума цього процесу склала трохи більше ніж 44 мільярди доларів. Це на кілька мільярдів менше, ніж у 2021 році, коли загальна сума імпорту склала 73,2 мільярди доларів. Значення імпорту з Італії, Словаччини та Нідерландів залишається на попередньому рівні.

Однак, спостерігається зростання торгового партнерства з Польщею, Туреччиною, США, Чехією та Індією. Це може вказувати на зміну пріоритетів та напрямків економічної співпраці України з країнами світу. Незважаючи на зменшення загальної суми імпорту, Україна продовжує співпрацювати зі світовими лідерами та вдосконалювати свої економічні зв'язки з іншими країнами.

У 2022 році, порівняно з попереднім, було зареєстровано значні зміни у структурі імпорту. Нафта та нафтопродукти, автомобілі та інші моторні засоби продовжують займати провідні позиції в топі категорій імпорту, проте їх частка знизилася. Значний ріст показала категорія "інше", яка зростає вкрай швидкими темпами та займає четверте місце. У склад цієї категорії входять різноманітні товари, такі як дипломатичні вантажі, міжнародні експрес-відправлення, консолідовані вантажі та гуманітарна допомога.

Категорія лікарських засобів залишилась на попередньому рівні, з часткою в імпорті 1,2 млрд дол. За 10 місяців 2022 року також спостерігалось збільшення імпорту тракторів, ізольованих проводів та кабелів, шин та покриттів та продуктів для годівлі тварин.

Це може бути пов'язано зі збільшенням попиту на ці товари у відповідних галузях після повномасштабного вторгнення. В загальному, зростання торговельного партнерства з країнами, такими як Польща, Туреччина, США, Чехія та Індія, дало позитивний вплив на загальну суму імпорту, яка за 2022 рік склала більше 44 млрд доларів.

2.3. Проблеми та напрями удосконалення інституційного механізму посилення експортного потенціалу вітчизняних аграрних підприємств України

Створення глибокої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом (ЄС) є значним кроком в розвитку торговельних відносин між цими двома економічними блоками. Головним результатом такої ініціативи є встановлення торговельних зв'язків, лібералізація торгівлі та збільшення кількості підприємств, які здійснюють експорт товарів до країн ЄС [43].

Негативні аспекти відносин між Україною та ЄС включають наявність виключень товарів зі зони вільної торгівлі, квотування певних видів української продукції під час постачання до країн ЄС, необхідність сертифікації української продукції та прихований протекціонізм ЄС щодо деяких товарних експортних позицій України. Ці фактори можуть ставити певні перешкоди у розвитку торгівлі та економічних зв'язків між країнами, але їх можна подолати за допомогою діалогу та взаємних компромісів.

Необхідно забезпечити відкритість та прозорість у зовнішньоторговельних відносинах між Україною та ЄС, щоб забезпечити максимальний розвиток економічних зв'язків між країнами [51].

Указом Президента України від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні» [Error! Reference source not found. внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України на території України введено воєнний стан. Указом від 17 травня 2022 року «Про продовження дії воєнного стану в Україні» воєнний стан в Україні продовжено з 25 травня 2022 року на 90 діб. Багато законодавчих змін передбачено з метою забезпечення функціонування національної економіки в умовах воєнного стану.

Тому необхідно розглянути основні останні зміни в правилах ведення зовнішньоекономічної діяльності.

Насамперед слід зазначити, що відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про деякі питання провадження господарської діяльності в умовах

воєнного стану від 18 березня 2022 року існує можливість під час в умовах воєнного стану отримувати ліцензії та дозволи за декларативним принципом.

Але зовнішньоекономічна діяльність виключена з переліку видів господарської діяльності, які можуть здійснюватися на підставі подання декларації. Зовнішньоекономічна діяльність здійснюється на підставі ліцензії.

Спрощено процедуру отримання ліцензії на експортно-імпортні операції. Відповідно до постанови від 10 березня 2022 року № 241 до припинення або скасування воєнного стану в Україні плата за видачу ліцензії на експорт (імпорт) товарів не справляється [10**Error! Reference source not found.**].

Крім того, визначено умови видачі ліцензії на експорт окремих категорій товарів скорочується до двох днів і процедура проводиться в електронній формі (Тимчасові правила ліцензування експорту окремих товарів, визначені в змінах 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1424).

Крім того, існує перелік товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню. Так, згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квотування на 2022 рік» від 29 грудня 2021 року № 1424 з поправок, цукор і пшоно виключаються з переліку товарів, експорт яких заборонено, а разом з деякими іншими товарами ці продукти включаються до переліку товарів, які підлягають ліцензуванню при експорті.

Спочатку варто зазначити тенденцію до лібералізації правил торгівлі між Україною та країнами ЄС. Згідно зі статтею 1 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, однією з головних метою є "створення умов для посилення економічних та торговельних відносин, що ведуть до поступової інтеграції України во внутрішній ринок ЄС, у тому числі шляхом створення глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі, як це передбачено в Розділі IV (Торгівля та пов'язані з торгівлею питання) даної Угоди..." [43**Error! Reference source not found.**].

Угода про асоціацію між ЄС та Україною включає в себе багато положень, спрямованих на підтримку економічного розвитку та покращення якості життя українського народу. Одним з таких положень є створення умов для вільної

торгівлі між сторонами. Це означає, що українські товари мають можливість бути експортовані на європейський ринок без митних обмежень та знижених митних ставок, що допомагає підвищити їх конкурентоспроможність.

Пропозиція Регламенту Європейського Парламенту та Ради щодо тимчасової лібералізації торгівлі з Україною є ще одним кроком у реалізації цих положень. Ця ініціатива дозволяє тимчасово знизити митні ставки на певні українські товари, що допомагає збільшити їхній обсяг експорту на європейський ринок. Таким чином, Угода про асоціацію створює сприятливі умови для розвитку торгівлі між ЄС та Україною, що є важливим елементом економічного співробітництва між двома сторонами [50].

Згідно з повідомленням, депутати Європарламенту, що засідають у Комітеті з міжнародної торгівлі, затвердили пропозицію про тимчасову лібералізацію торгівлі українською продукцією у зв'язку з воєнним конфліктом з Росією, який перешкоджає Україні торгувати з іншими країнами.

Ці заходи мають на меті підтримку експортно-імпортних операцій та включають повне скасування імпортних мит на промислову продукцію, ввізних мит на фрукти та овочі, а також антидемпінгових мит і захисних заходів на імпорт сталі на строк одного року. Такі кроки допоможуть зменшити економічний тиск на Україну, спричинений війною, та підтримають її здатність торгувати на міжнародному ринку [50].

Особливе значення має діяльність міжнародних організацій зі стандартизації, результатом якої є міжнародні стандарти, що встановлюють єдині вимоги до продукції. До нормативних документів, що діють в Україні у сфері сучасних експертних досліджень, належать:

- стандарти термінів та визначень;
- номенклатура показників якості; стандарти показників якості;
- методи оцінки нерухомості;
- технічні вимоги;
- правила приймання;
- процедура відбору проб;

- оцінка оцінок;
- правила маркування та пакування, зберігання та транспортування та ін.

[41Error! Reference source not found.]

В умовах ринкової економіки перевага на боці стандартів управління якістю, оскільки вони орієнтують усі підрозділи компанії на якість, кінцевою метою якого є задоволення потреб споживачів та їх права на безпеку продукції [1].

В нашій країні діє система стандартів управління якістю продукції, яка є гармонізованою з європейськими стандартами. Ці системи стандартизації ґрунтуються на принципах стандартизації країн ЄС, які включають в себе використання останніх наукових, технічних та практичних досягнень.

Однак, є відмінності в підходах до стандартизації між Україною та країнами ЄС. В Україні важливу роль відіграє технічне регулювання, тоді як у державах ЄС більше уваги приділяється забезпеченню та контролю якості продукції. Крім того, більшість експертних установ в Україні не мають необхідного обладнання для оцінки якості та безпеки товарів відповідно до європейських стандартів.

Нормативна база стандартизації України в сфері експертних досліджень потребує більш ефективної уніфікації та оптимізації, а також повної гармонізації з міжнародними стандартами. Це дозволить підвищити конкурентоспроможність виробників та забезпечити високий рівень якості продукції на ринку.

Очікується, що нові правила, які будуть затверджені, допоможуть українській продукції стати більш конкурентоспроможною на ринку ЄС. Проте важливо зазначити, що уся імпортна українська продукція повинна відповідати високим європейським стандартам якості.

Узагальнюючи, можна сказати, що усі запроваджені заходи мають тимчасовий характер і спрямовані на підтримку економіки України та забезпечення можливості проведення зовнішньоекономічної діяльності у період воєнного стану. Дослідження трансформації торговельної політики України, наслідки торговельної війни росії проти України та потенціал та роль недоторгових зовнішніх ринків для розвитку торгівлі України з ЄС дають змогу зробити наступні висновки:

1) Зниження митного тарифу на імпорту товарів є ключовою дією для запровадження зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом. Це сприяє значному зниженню контролю за торгівлею між обома сторонами, проте процес є асиметричним, оскільки ЄС негайно зняв ввізні мита для значної частини українських товарів, тоді як український ринок буде відкриватись поступово для товарів з ЄС.

2) Підписання Угоди про асоціацію є важливим досягненням для українського бізнесу, який експортує в ЄС сировину та напівфабрикати, оскільки ці товари затребувані на європейському ринку. Зниження митних зборів створює можливості для зниження цін на імпортовані товари з ЄС на внутрішньому ринку, що безперечно перевага для кінцевого споживача. Проте це також спонукає вітчизняного виробника підвищувати якість своєї продукції та конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

У середньостроковій перспективі економічний розвиток України буде залежати від розв'язання низки складних проблем. Невирішеність конфлікту на Донбасі та військові дії на всій території країни, високе боргове навантаження та подальша еміграція економічно активного населення ускладнюють ситуацію.

З метою модернізації української економіки потрібно готовність Євросоюзу інвестувати в неї та вбудовувати українське виробництво у свої технологічні ланцюжки. Однак Євросоюз може не зацікавлений у створенні сучасного промислового та інноваційного комплексу в Україні, який став би конкурентом для провідних європейських транснаціональних корпорацій.

Сільське господарство є ключовим елементом для стабільного розвитку економіки України, забезпечення продовольчої безпеки та стимулювання регіонального розвитку. Проте, однією з головних проблем аграрного сектору є низька конкурентоспроможність порівняно з продукцією, яка виробляється в Європейському Союзі.

ЄС забезпечує високу конкурентоспроможність своєї продукції завдяки впровадженню технічних стандартів, санітарних та фітосанітарних норм, а також фінансової підтримки аграрного сектору.

Одним з можливих наслідків лібералізації торгових відносин в аграрному секторі України може стати збільшення кількості європейських товарів на внутрішньому ринку. Однак, це може призвести до кризи в аграрному секторі економіки та банкрутства вітчизняних агропідприємств. Додатковою проблемою є нерівномірний розподіл прибутків між країнами та регіонами, зокрема тими країнами, які ще не подолали продовольчу кризу.

Тому важливо розвивати і підтримувати вітчизняний аграрний сектор шляхом впровадження новітніх технологій, підвищення якості продукції та розвитку ефективної інфраструктури. Крім того, необхідно забезпечити чесну конкуренцію на ринку, враховуючи інтереси як вітчизняних, так і іноземних агропідприємств, та збільшувати підтримку вітчизняного аграрного сектору на державному рівні.

Крім того, інший невирішений питання - продаж землі іноземцям. Українські сільгоспвиробники також мають занепокоєння щодо можливого приєднання до ЄС. Конкурентоспроможність аграрного сектору повинна вирішуватися не тільки самими сільгоспвиробниками, але і за допомогою підтримки держави.

Реформація агропромислового комплексу може збільшити виробництво за умови дотримання суворих технологічних стандартів. Залучення інвестицій на переоснащення підприємств новітньою технікою та поліпшення соціальної інфраструктури в селах також є важливою. Для досягнення цих цілей необхідно використовувати засоби, які не заборонені ЄС [5].

Європейська інтеграція може значно підвищити продуктивність економіки України та сприяти технологічній модернізації, забезпечуючи доступ до новітніх технологій, капіталу та інформації на єдиному європейському ринку. Крім того, вільне переміщення робочої сили може підвищити її якість.

Європейська інтеграція також створить більш сприятливий інвестиційний клімат та сприятиме зростанню операцій на ринку ЄС, що може допомогти взаємодії галузей з передовою наукою. Покращення якості регуляторних органів у бюджетній, банківській, фінансовій сферах та корпоративному управлінні також є важливим аспектом європейської інтеграції.

Аграрний сектор економіки України є потужним інструментом для розвитку європейської інтеграції, завдяки своїм багатим природним ресурсам, високому експортному потенціалу, талановитому людському капіталу та збереженому сільському способу життя. Для забезпечення структурних реформ та підвищення конкурентоспроможності агропродукції на європейських та світових ринках, необхідна кооперація та інтеграція.

Наприклад, створення аграрнопромислових парків, виробничо-експортних кластерів та інших форм інтеграції господарювання може бути результатом таких заходів. Аграрно-промислові парки є особливо цінними, оскільки вони забезпечують спільну виробничу інфраструктуру для сільськогосподарських та переробних підприємств, спільну систему управління виробництвом, збутом та експортом готової агропродукції.

Дослідження та наукове осмислення досвіду формування європейської моделі сільського господарства можуть допомогти у реалізації мети забезпечення стійкого розвитку аграрного сектору. Для досягнення цього можуть бути використані ефективні інструменти, такі як кооперація та інтеграція, які забезпечують підвищення фінансово-господарської та економічної ефективності виробництва та експорту агропродукції.

Однак, для створення та функціонування парку, необхідна широка організаційно-управлінська підтримка з боку органів місцевого самоврядування, а також утворення окремої зовнішньої структури для забезпечення фінансових та інвестиційних потреб парку. У більшості випадків цю роль може відігравати експортно-кредитний фонд виробництва та експорту агропродукції глибокої переробки.

Виробничо-експортні кластери є ще одним ефективним інструментом для розвитку аграрного сектору. Вони мають численні переваги, зокрема здатність розміщуватися в різних регіонах та інтегруватися з транс- та інтеррегіональними об'єднаннями підприємств. Такі об'єднання включають в себе виробничі, торговельні, транспортні та інші підприємства, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю на світовому продовольчому ринку.

Інноваційність та диверсифікація є ключовими факторами, які допоможуть Україні реалізувати свій експортний потенціал у сфері аграрної продукції. Однак, на жаль, динаміка збільшення тарифних квот є недостатньою для досягнення цілей. Тому пропонується низка заходів для подолання перешкод та ефективного використання зовнішніх ринків. Перш за все, важливо удосконалити систему сприяння підприємствам-експортерам та залучення зовнішньої фінансової допомоги.

Далі, активна праця органів державного управління з промоції експортерів та поліпшення системи планування реалізації експортного потенціалу АПК також має велике значення. Враховуючи всі переваги, які надає Угода про асоціацію між Україною та ЄС, необхідно діяти швидко та ефективно для досягнення успіху

Висновки до 2 розділу

Загалом, питання європейської інтеграції та лібералізації торгових відносин на внутрішньому аграрному ринку України мають свої позитивні та негативні наслідки. З одного боку, це може призвести до збільшення експорту та підвищення продуктивності та конкурентоспроможності аграрного сектору України. З іншого боку, це може привести до банкрутства вітчизняних агропідприємств та нерівномірного розподілу прибутків між країнами та регіонами.

Незалежно від того, буде чи не буде Україна приєднана до ЄС, реформація агропромислового комплексу має бути проведена для підвищення виробництва та забезпечення його якості. Це можна здійснити за умови дотримання суворих технологічних стандартів, залучення інвестицій та поліпшення соціальної інфраструктури в селах. При цьому необхідно використовувати засоби, які не заборонені ЄС.

Також європейська інтеграція може сприяти технологічній модернізації та підвищенню конкурентоспроможності аграрного сектору, а також створити більш сприятливий інвестиційний клімат та сприяти зростанню операцій на ринку ЄС. Однак, необхідно враховувати негативні наслідки європейської інтеграції та

лібералізації торгових відносин на внутрішньому аграрному ринку, а також необхідність реформування агропромислового комплексу та підтримки держави.

ВИСНОВКИ

Діяльність аграрних підприємств є складною та має багато аспектів, включаючи вирощування сільськогосподарських культур, виробництво тваринницької продукції та її переробку, збут продукції на ринку та забезпечення підприємства необхідними ресурсами. При цьому, умови євроінтеграції вимагають дотримання європейських стандартів якості та безпеки продукції, а також вирішення проблем з охороною навколишнього середовища.

У зв'язку з різноманітністю методичних підходів до оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств, є необхідність в розробці єдиних методологій для визначення результатів та перспектив розвитку. Недостатньо просто використовувати стандартні показники ефективності експорту для оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Окрім того, слід звертати особливу увагу на аграрні підприємства, які займаються експортом, оскільки вони повинні дотримуватися умов, правил і норм, встановлених Угодою про асоціацію з ЄС на всіх етапах створення аграрно-продовольчої продукції. Ефективність зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств на європейському ринку аграрної продукції значно впливає на інституційні умови, які визначають їхні можливості.

Україна - інвестиційна зона з великим потенціалом для розвитку аграрного підприємництва. Проте, внутрішні інвестиційні можливості обмежені, тому іноземні інвестиції є ключовим фактором для забезпечення доступу до сучасних технологій та систем управління. Крім того, вони сприяють розвитку вітчизняної економіки та макроекономічної стабілізації.

Для того, щоб зробити аграрний сектор конкурентоспроможним в умовах євроінтеграції, необхідно забезпечити державну підтримку та відповідну інфраструктуру, підвищити якість продукції, залучити іноземні інвестиції та впроваджувати нові технології. В цьому випадку, аграрний сектор стане вагомим джерелом доходів для держави та допоможе забезпечити продовольчу безпеку в Україні.

Загалом, питання європейської інтеграції та лібералізації торгових відносин на внутрішньому аграрному ринку України мають свої позитивні та негативні наслідки. З одного боку, це може призвести до збільшення експорту та підвищення продуктивності та конкурентоспроможності аграрного сектору України. З іншого боку, це може привести до банкрутства вітчизняних агропідприємств та нерівномірного розподілу прибутків між країнами та регіонами.

Незалежно від того, буде чи не буде Україна приєднана до ЄС, реформація агропромислового комплексу має бути проведена для підвищення виробництва та забезпечення його якості. Це можна здійснити за умови дотримання суворих технологічних стандартів, залучення інвестицій та поліпшення соціальної інфраструктури в селах. При цьому необхідно використовувати засоби, які не заборонені ЄС.

Інноваційність та диверсифікація є ключовими факторами, які допоможуть Україні реалізувати свій експортний потенціал у сфері аграрної продукції. Однак, на жаль, динаміка збільшення тарифних квот є недостатньою для досягнення цілей.

Тому пропонується низка заходів для подолання перешкод та ефективного використання зовнішніх ринків. Перш за все, важливо удосконалити систему сприяння підприємствам-експортерам та залучення зовнішньої фінансової допомоги. Далі, активна праця органів державного управління з промоції експортерів та поліпшення системи планування реалізації експортного потенціалу АПК також має велике значення. Враховуючи всі переваги, які надає Угода про асоціацію між Україною та ЄС, необхідно діяти швидко та ефективно для досягнення успіху

Також європейська інтеграція може сприяти технологічній модернізації та підвищенню конкурентоспроможності аграрного сектору, а також створити більш сприятливий інвестиційний клімат та сприяти зростанню операцій на ринку ЄС. Однак, необхідно враховувати негативні наслідки європейської інтеграції та лібералізації торгових відносин на внутрішньому аграрному ринку, а також необхідність реформування агропромислового комплексу та підтримки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991, N 29, редакція станом на 01.01.2016р.
3. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на періоддо 2015 року» № 2982-IV від 18 жовтня 2005 року.
4. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України»
№ 1877-IV від 24 червня 2004 року.
5. Закон України «Про стан агропромислового комплексу та заходи щодозабезпечення продовольчої безпеки України» від 9 грудня 2005 року.
6. Закон України «Про основи національної безпеки України» № 964-IV від 27 листопада 2003 року, редакція станом на 07.08.2015р.
7. Закон України «Про громадські об'єднання» № 5026-VI від 22.03.2012 р.
8. Закон України «Про ціни і ціноутворення» N 5007-VI від 21.06.2012р.
9. Закон України «Про фермерське господарство» № 1067-VIII від 31.03.2016р.
10. Бабич М.М. Формування системи продовольчої безпеки: теорія, методологія, практика: монографія. Миколаїв: вид. відділ МНАУ. 2018. 360 с.
11. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України: Статистичний щорічник за 2021 рік / за ред. Н. С. Власенко; Держкомстат України. К., 2022. 59 с.
12. Денисенко М. П., Новіков Д. В. Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства України. Агросвіт. 2019. № 12. С. 15–21.
13. Дідух С. М. Державне регулювання інклюзивного розвитку агропродовольчої сфери. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2020. № 4. С. 18-25.
14. Геополітичні та гео економічні зміни, формовані під впливом

російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / Наук. ред. В.Юрчишин. -Київ: Центр Разумкова, 2022. 103 с.

15. Гладій М.В., Лузан Ю.Я. Аграрні трансформації та селянські господарства в системі продовольчої безпеки України. Економіка АПК. 2020 № 5. С. 6-21.

16. Гринишин В.Є. Методологічні основи дослідження продовольчої безпеки країни. Економіка та держава. 2020. № 2. С. 141-146.

17. Гринишин В. Є. Кластерний аналіз самозабезпечення регіонів України продовольством. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 4. С. 65-71.

18. Калюжна Н. Г., Ковтун Т. К. Критичні чинники та перспективи відновлення світової економіки в умовах глобальної рецесії COVID-19. Бізнес Інформ. 2020. № 12. С. 39-46.

19. Коденська М. Ю., Сегеда С.А. Закономірності розвитку аграрно-промислового виробництва та ефективність його функціонування. Економіка АПК. 2018. № 6. С. 30-39.

20. Кундєєва Г. О. Державне регулюванн агропродовольчого ринку: підтримка споживача. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 40. С. 96-102.

21. Мостова А. Д. Зовнішньоекономічні аспекти продовольчої безпеки держави. Український журнал прикладної економіки. 2019. Том 4. № 3. С. 86-96.

22. Пахуча Е. В., Філімонов Ю. Л. Структурні зміни зовнішньої торгівлі України аграрною продукцією. Ефективна економіка. 2019. № 3. – С.48-57.

23. Прокопенко О.С. Рослинництво в Україні. Статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України. 2019. –220 с.

24. Прокопенко О.С. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України. Статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України. 2021. – 58 с.

25. Радченко О. Д., Ткач Л. Л., Дендебера О. П. Державне регулювання та підтримка аграрних інновацій в Україні. Економіка АПК. 2020. №11. С. 119-136.

26. Русанюк В. В. Державне регулювання розвитку підприємництва в аграрному секторі. Економіка АПК. 2021. № 1. С. 94-102.

27. Сегеда С. А. Аграрно-продовольча продукція в товарній структурі зовнішньої торгівлі України. Економіка АПК. 2019. № 2. С. 73 - 83.
28. Скидан О. В., Литвинчук І. Л., Николюк О. М., Пивовар П. В., Іванюк О. В., Гринишин В. Є. Формування та реалізація державної політики продовольчої безпеки України. Економіка АПК. 2020. № 7 (309). С. 20–32.
29. Скидан О., Гринишин В. Забезпечення продовольчої безпеки : сучасне бачення та ієрархічні рівні. Наукові горизонти. 2020. № 6 (91). С. 68– 77.
30. Черемісіна С. Г. Ринок зернових культур в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку. Економіка АПК. 2021. № 2. С. 48-58.
31. Інфографічний довідник “Агробізнес України 2020/2021”. Агробізнес України: веб-сайт. URL: <https://agribusinessinukraine.com/>. (дата звернення: 01.05.2023)
32. Бобильов О. Світовий ринок зернових культур в 2021/22 МР: в очікуванні високої конкуренції. URL: <https://www.apk-inform.com/uk/> (дата звернення: 01.05.2023)
33. Майстро С.В. Сутність та напрями державного регулювання аграрного ринку в зарубіжних країнах. URL: <http://academy.gov.ua/>. (дата звернення: 01.05.2023)
34. Місце України на світовому ринку торгівлі соєю. URL: <http://agronews.ua/node/81261>. (дата звернення: 01.05.2023)
35. Нестеров О. Війна, агро, ПДВ: що нового в сфері оподаткування. 2022. URL: <https://www.ucab.ua/ua/pres>. (дата звернення: 01.05.2023)
36. Ситуація на світовому ринку продовольства. URL: <http://www.fao.org>.
37. Трофімцева О. Війна показала важливість агросектору. Як узяти нові висоти? Інтерфакс Україна. 2022. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/839762.html>. (дата звернення: 01.05.2023)
38. Україна четвертий рік поспіль оновила історичний рекорд аграрного експорту. URL: <https://agropolit.com/news>. (дата звернення: 01.05.2023)
39. Які країни найбільше купують українську агропродукцію: цікава статистика. URL: <https://24tv.ua>. (дата звернення: 01.05.2023)

40. Японія – ринок у фокусі для українського аграрного експорту. URL: <http://www.minagro.gov.ua>. (дата звернення: 01.05.2023)
41. Agricultural support estimates (Edition 2022). OECD. URL: <http://dx.doi.org/> (дата звернення: 01.05.2023)
42. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/data/main-tables> (accessed 06.02.2023)
43. EU-Ukraine Association Agreement. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/november/tradoc_155103.pdf (дата звернення: 01.05.2023)
44. Environmental performance of agriculture - indicators. OECD. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/ac0b4422-en>. (дата звернення: 01.05.2023)
45. OECD Agriculture Statistics. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/agr-data-en>. (дата звернення: 01.05.2023)
46. World trade report, 2022. URL: https://www.wto.org/trade_report14_e.pdf. (дата звернення: 01.05.2023)
47. World Trade Statistical Review 2022 // World Trade Organization. URL: <https://www.wto.org>. (дата звернення: 01.05.2023)
48. Worldbank. <https://data.worldbank.org/> (дата звернення: 01.05.2023)
49. World Investment Report 2022: Global Value Chains: Investment and Trade Development. URL: <http://unctad.org>. (дата звернення: 01.05.2023)
1. Labuda M. Proces integracji Ukrainy z Unią Europejską. Aspekty instytucjonalne. Instytucjonalizacja procesów integracji europejskiej: wybrane zagadnienia teoretyczne i funkcjonalne. Warszawa: Dom Wydawniczy Elipsa, 2019. S. 126–137.
50. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on temporary trade liberalization supplementing trade concessions applicable to Ukrainian products under the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. URL: <https://eur-lex.europa.eu/> (дата звернення: 01.05.2023)
51. Suspension of EU import duties on Ukrainian exports set for fast-track

approval. URL: <https://www.europarl.europa.eu> (дата звернення: 01.05.2023)

ДОДАТКИ

Додаток А

Динаміка експорту товарів з України в розрізі країн ЄС, млн дол. США

Країни	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення 2022/2018, %
ЄС 28	4625	4278	4572	6680	6630	143,35
ЄС 27	4470	4136	4379	6399	6571	147
Республіка Польща	645	583	713	1043	1673	259,38
Румунія	157	165	232	335	1227	781,53
Федеративна Республіка Німеччина	543	456	438	695	484	89,13
Італійська Республіка	597	561	569	941	345	57,79
Королівство Нідерландів	437	398	516	654	302	69,11
Словацька Республіка	157	100	82	194	398	253,5
Республіка Болгарія	118	108	161	215	342	289,83
Королівство Іспанія	529	459	358	659	287	54,25
Угорщина	191	208	136	173	341	178,53
Чеська Республіка	161	149	195	209	253	157,14
Австрійська Республіка	152	114	177	192	149	98,03
Литовська Республіка	92	97	120	142	182	197,83
Французька Республіка	139	163	196	303	142	102,16
Королівство Бельгія	186	200	169	149	156	83,87
Латвійська Республіка	68	69	60	66	80	117,65
Португальська Республіка	38	67	83	105	44	115,79
Грецька Республіка	66	63	45	75	35	53,03
Королівство Данія	63	27	22	33	26	41,27
Республіка Естонія	32	26	26	42	27	84,38
Республіка Хорватія	5	11	8	18	15	300
Королівство Швеція	15	14	18	28	16	106,67
Республіка Фінляндія	12	11	10	46	9	75
Ірландія	23	50	19	45	8	34,78
Республіка Словенія	8	10	11	17	12	150
Республіка Кіпр	10	13	9	15	16	160
Велике Герцогство Люксембург	2	11	4	4	2	100
Республіка Мальта	24	1	1	3	0	0
Довідково: Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	155	143	193	280	58	37,42

Джерело: розраховано та складено[42]

Динаміка товарної структури експорту в країни ЄС, млн дол. США

Найменування груп товарів	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення 2022/2018, %
ЄС 27	4470	4136	4379	6399	6571	147,00
Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	2058	2014	1937	2770	3747	182,07
зернові культури	889	697	536	749	1266	142,41
пшениця	29	8	31	48	342	1179,31
кукурудза	852	680	500	664	815	95,66
насіння і плоди олійних рослин	360	468	404	593	1116	310,00
соеві боби	33	106	82	117	101	306,06
насіння свиріпи або ріпаку	305	337	266	439	753	246,89
насіння соняшнику, подрібнене або неподрібнене	4	5	37	7	243	6075,00
жири та олія тваринного або рослинного походження	340	442	479	860	800	235,29
олія соняшникова та інш.	310	398	419	706	688	221,94
продукти переробки овочів, плодів	29	33	45	34	29	100,00
залишки і відходи харчової промисловості	166	112	169	114	118	71,08
Мінеральні продукти	629	466	598	652	859	136,57
руди та концентрати залізні	448	296	488	490	497	110,94
нафта або нафтопродукти, крім сирих	55	32	11	24	1	1,82
електроенергія	78	98	73	69	227	291,03
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	204	202	211	415	243	119,12
Деревина та вироби з неї	249	239	281	405	449	180,32
Промислові вироби	73	79	93	124	85	116,44
Чорні й кольорові метали та вироби з них	933	748	789	1471	716	76,74
феросплави	103	68	67	116	66	64,08
напівфабрикати з вуглецевої сталі	281	285	277	370	131	46,62
прокат плоский з вуглецевої сталі	167	108	106	280	58	34,73
Машини та устаткування, транспортні засоби, прилади	216	269	309	359	341	157,87
механічні машини, апарати	114	125	122	140	141	123,68
електричні машини та устаткування	64	95	120	152	127	198,44
залізничні або трамвайні локомотиви	15	25	38	30	31	206,67

Джерело: розраховано та складено[42]

Додаток В

Динаміка імпорту товарів в Україну в розрізі країн ЄС, млн дол. США

Країни	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення 2022/2018, %
ЄС 28	5793	6155	6602	8334	7272	125,53
ЄС 27	5549	5947	6364	7968	7106	128,06
Республіка Польща	866	1006	1115	1346	1501	173,33
Федеративна Республіка Німеччина	1313	1349	1341	1654	1017	77,46
Італійська Республіка	547	579	680	826	477	87,20
Республіка Болгарія	69	75	87	128	619	897,10
Чеська Республіка	281	299	290	433	292	103,91
Румунія	114	151	198	177	532	466,67
Французька Республіка	395	414	418	476	238	60,25
Литовська Республіка	283	297	193	370	403	142,40
Королівство Нідерландів	216	197	204	280	317	146,76
Словацька Республіка	146	196	360	285	279	191,10
Угорщина	232	250	335	265	181	78,02
Грецька Республіка	115	88	91	172	342	297,39
Королівство Іспанія	180	244	211	314	160	88,89
Королівство Бельгія	122	132	149	269	155	127,05
Австрійська Республіка	172	136	151	251	104	60,47
Королівство Швеція	108	148	140	255	116	107,41
Республіка Фінляндія	75	69	65	82	107	142,67
Республіка Словенія	56	75	80	82	55	98,21
Королівство Данія	101	60	61	69	41	40,59
Латвійська Республіка	42	46	50	61	66	157,14
Ірландія	37	44	54	66	37	100,00
Республіка Естонія	22	42	41	41	22	100,00
Республіка Хорватія	14	16	13	19	21	150,00
Португальська Республіка	11	21	19	19	13	118,18
Республіка Кіпр	7	7	9	18	7	100,00
Велике Герцогство Люксембург	24	4	4	5	3	12,50
Республіка Мальта	1	2	3	3	3	300,00
Довідково: Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	244	208	238	366	166	68,03

Джерело: розраховано та складено[42]

Динаміка товарної структури імпорту з країн ЄС, млн дол. США

Найменування груп товарів	2018	2019	2020	2021	2022	Відношення 2022/2018, %
ЄС 27	5549	5947	6364	7968	7106	128,06
Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	658	833	964	1100	823	125,08
м'ясо та субпродукти	41	36	46	69	47	114,63
їстівні плоди та горіхи	35	42	49	43	27	77,14
зернові культури	28	24	14	10	4	14,29
різні харчові продукти	78	87	94	105	81	103,85
алкогольні і безалкогольні напої	87	105	116	131	102	117,24
Мінеральні продукти	835	621	514	984	2197	263,11
вугілля кам'яне, антрацит, брикети	0	7	3	38	5	-
кокс і напівкокс із кам'яного вугілля	6	6	14	46	18	300,00
нафта або нафтопродукти, крім сирих	373	338	173	423	2021	541,82
газ природний	445	209	262	401	104	23,37
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	1343	1408	1645	2127	1369	101,94
фармацевтична продукція	376	436	561	637	278	73,94
лікарські засоби	314	352	467	436	235	74,84
ефірні олії та резиноїди, парфумерні, косметичні та туалетні препарати	142	152	147	161	101	71,13
інші продукти хімічної промисловості	192	164	189	222	93	48,44
пластмаси, полімерні матеріали та вироби з них	279	280	317	437	405	145,16
Деревина та вироби з неї	203	201	225	280	202	99,51
Промислові вироби	168	193	197	218	228	135,71
Чорні й кольорові метали та вироби з них	294	310	315	417	331	112,59
прокат плоский з вуглецевої сталі	37	44	49	61	58	156,76
металоконструкції	14	25	20	27	15	107,14
Машини та устаткування, транспортні засоби, прилади	1902	2231	2305	2656	1467	77,13
механічні машини, апарати	745	804	877	1061	520	69,80
центрифуги, сушарки та обладнання для очищення рідин та газів	37	45	43	54	29	78,38
машини та механізми для збирання сільськогосподарських культур	26	22	40	56	58	223,08
електричні машини та устаткування	351	420	398	421	187	53,28
електрогенераторні установки	99	88	37	59	6	6,06
монітори та проектори	4	41	63	56	13	325,00
наземні транспортні засоби	626	823	784	876	664	106,07
легкові автомобілі	388	507	498	535	226	58,25

Джерело: розраховано та складено[42]

Имя пользователя:
Европейської економіки і бізнесу Гончарова Анаста...

ID проверки:
1015212226

Дата проверки:
23.05.2023 17:16:47 CEST

Тип проверки:
Doc vs Internet + Library

Дата отчета:
23.05.2023 17:28:49 CEST

ID пользователя:
100005726

Название файла: Кіндзерського Назара Романовича Трансформація діяльності виробників аграрної продукц...

Количество страниц: 60 Количество слов: 11560 Количество символов: 95519 Размер файла: 298.48 KB ID файла: 1014890111

19.2%

Совпадения

Наибольшее совпадение: 6.46% с Интернет-источником (<http://pdatu.edu.ua/images/naukova-miznarodna-diylalnist/sv...>)

15.3% Источники из Интернета

344

Страница 62

12.4% Источники из Библиотеки

497

Страница 67

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников

Модификации

Обнаружены модификации текста. Подробная информация доступна в онлайн-отчете.

Замененные символы

8